

FODOR JÓZSEF
MAGAM NYOMÁBAN

VERSEK
(1962-1964)

TARTALOM

AZ EGYETLEN SZÓÉRT

TOVÁBB
ÚJ UTAK
MAGAM NYOMÁBAN
MINDENKIÉRT
„SZERTELEN ÜNNEP”
MAGASSÁGOK KÍNJA
AZ EGYETLEN SZÓÉRT
A BABITS-KERTBEN
RÁKÓCZI ÚT 54
A KÖLTŐ HÁLÁJA, AZ ÁLOMÉRT
JEGYZET, ÚTKÖZBEN
A VÉGSŐ MONDAT
HŰ TÁRSAD: ÉNEKED
ELÉGIA
A GOETHE-HÁZBAN
A FORRÓ FÁK FELETT
HATYÚK ISTENI FÖNSÉGE

NYUGTALANUL

ÉVEK
NYUGTALANUL
A RÉM HANGJA
ÉJI MADÁRÉNEK
A SORS SZÖVEDÉKÉBEN
ITT A FÖLD
RETTENET
HALOTTAK NAPIÁN
MÍLY NAGYOT MERTÉL
A LÁTOMÁSBAN
VIHAR FODROZZA ATLANTISZT...
ÉV-VÁLTÁS
AZ ÖRÖK MENET
CSUDÁK TANUJA
ÉPÜL A VÁROS
NŐ AZ ŰRBEN
EGY VETERÁN LEVELÉRE
FÁRADTAN
JÖJJ ÚJ VILÁG!

AZ ÉPÍTŐ ÉNEKE

AZ ÉPÍTŐ ÉNEKE

NYARAK VÁNDORA

ZÖLDÜL MÁR A SÖVÉNY
ŐRJÍTÓ TÉL VOLT
TÁJKÉP

ÁPRILIS
BOLDOG SZÉDÜLÉSEK ÉVSZAKA
NYARAK VÁNDORA
UTCÁK, UTCÁK
ÓH DINNYÉK ILLATA
NYÁR-VÉG
SÁRGÁ, ARANYSZÍN
ÓH KÉSŐ KERTEK
„NO MORE...”
ÓH HEGYEK...
KÉSŐ ŐSZ
HEGYEK, VILLANÓ VÖLGYEK
KÉSŐI SZÉL
PIROS BOGYÓK
NŐ, A TEMETŐBEN
KERTEK, SZÓLÓK KÖZT
FEHÉR HÓBAN BARNA LEVÉL
SZINDBÁD ÉNEKE
MEGINT A VERSEK
DAL, NYÁR KÖZEPÉN
SZÉP SZENVEDÉS
A TŰZ ÉVADJÁN
KÖNYVET ÍROK RÓLAD
KÁNIKULA
VÉN NYÁR
ÉLET-SZERELEM
PIROS FÜVEK
MINT KÖNNYŰ SZÉLLEL
A VÍZEKEN BORZONGANAK A HATYÚK
ALEXANDROS

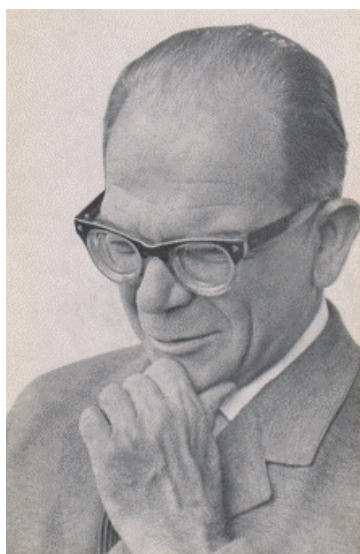
ÚTKÖZBEN

VILÁG VÁNDORA
A MAGASABB ÉLETÉRT
ZAVARBAN
JÓZSEF ÉNEKE A GÖDÖRBEN
LÉGY JÓ, MERT SEMMI SEM SEGÍT
MEGRÁZOM MAGAM
MINDEGY
VILÁGOS UTCÁK
SZEPTEMBERI FÉNY
A VILÁG SZÍVÉN
MÉG TÖBB BÁTORSÁG
ÚTKÖZBEN
ZORD SZIKEN
IDŐTLENÜL

A KÖLTŐ MEGJEGYZÉSE

Zusammenak -
reisetitel
1965 Julius 21
Jörke

BEVEZETŐ FODOR JÓZSEF (1898-1973) KÖLTÉSZETÉHEZ ÉS ÍRÓI MUNKÁSSÁGÁHOZ

„Mit hittem, mind másra szálljon
Ím, itt minden egy furcsa tömbben,
Ilyen sok volt, - még ha több nem -
Vegyétek vissza mind, amim volt
Vegyétek vissza íme tőlem
Mindent, ami birtokom volt -
Álomban és levegőben.”

(Testamentum)

1923 június 29-én „Az Est” c. lapban **Mikes Lajos** szerkesztő új költőt avat:

„**ÚJ MAGYAR KÖLTŐ:** (Fodor József versei).

Mikor lapunk tárcá- és versrovatát megindítottuk, ígéretet tettünk, hogy a régi, bevált írói nevek szerepeltetése mellett gondunk lesz az új tehetségekre is.

Jól tudjuk, hogy irodalmunk fejlődésének legújabb korszaka igen gazdag ilyen tehetségekben. Vihar után erősebb az erdőn a virágillat, az ocsudó természet boldogan piheg fel. A háborúk és forradalmak által megtépett magyarság lelkének új és élő felpihegését legerőteljesebben a fiatal tehetségek hirdetik. Megszólaltatásuk tehát nem csupán az irodalmi folytonosság szolgálata, hanem több annál, nemzeti kötelesség és szükségszerűség.

Ezt a büszkén vállalt feladatot és kötelességet törlesztjük most, mikor egy új költő verseit bocsátjuk az olvasók elé. Azt hisszük, a törlesztés a legnemesebb aranyvalutában történik. A tehetség, melynek utat nyitunk, a legkincsebb magyar tehetségek egyikének ígérkezik. Az az alig huszonnégyéves fiatalember, nagyilondai és girolti Fodor József, aki most, a mi lapunkban jut először szóhoz, ősi székely erők lüktetését hozza az új irodalom vérkeringésébe. Fodor József székely menekült, akinek verseiben művészetté váltan él a hazai föld íze és lelke: a Hargita rőt erdőzúgása, az Olt ezüst bánata.

Erő, dús fantázia, fojtott hevű nagy szenvedély, a természeti képek ritka mélységű átélése jellemzik az új költő minden sorát. Csupa olyan tulajdonság, melyek egy csapásra lírikusaink első sorába emelik ezt a kezdő költőt. Versein mindenki észre fogja venni, hogy Ady-tanítvány, de a szó legnemesebb értelmében az. Nem üres utánzó, hanem lélek szerint való rokon, aki a nagy elődtől szinte családi vagyont örököl át.

Fodor József Ady-tanítvány, de új vonások gazdagsága teszi egyénivé. Valami sajátosság, barokk pompa és zsúfoltság jelentkezik benne, melynek ő az első magyar képviselője. Nem könnyű költő, egy-egy verse máris súlyos olvasmány, komplikált, de nagyszerű muzsika. Fogatkozásai kétségtelenül vannak, nem egy helyütt darabos és egyenetlen, egy-egy strófájára kiülnek a növésben levő fiatal szervezet sutaságai.

Azonban így is kincs, amit ad s mi büszkén és örömmel adjuk tovább, mint irodalmi akciónk egyik legszebb eredményét. Ez a kincs még csiszolódni fog, csiszolódnia is kell s boldogok vagyunk, hogy ennek főfeltételét, a közönséggel való érintkezést, mi tettük lehetővé az új magyar tehetség számára. Tárca- és versrovatunk napról-napra növekvő sikerét, a magyar irodalomnak lapjainkon át való reneszánszát mi sem hirdeti jobban, mint hogy a magyar kultúra tárházát máris olyan kivételes értékkel gyarapíthatjuk, mely legelőször a mi hasábjainkon lép a homályból a nyilvánosság éltető fényébe. Fodor Józsefet, akinek soha egyetlen sora nem jelent meg nyomtatásban, mi fedeztük fel s ezt a felfedezést és tárca- és versrovatunk eddig nagy sikerei közt is a legelső helyek egyikére iktatjuk.

*És most hadd szóljanak magukért a Fodor József versei.” - Hét verse kíséretében **Tóth Árpád** mutatta be az új költőt a fenti sorokkal. - A nyitó vers a Mágus volt (A Lihegő erdőnek is a nyitó verse.)*

Másnap már az Est-lapok segédszerkesztője volt az addig ismeretlen fiatal költő, s hirtelen bekerült a huszas évek irodalmi életének forgatagába:

Megjelent kötetei:

1927: megjelenik első verseskötete, a Lihegő erdő. (Athenaeum)

1931: Falevelekre írd. (magánkiadás)

1935: Utóhang. (magánkiadás)

1938: Összhang nélkül. (Athenaeum, IGE)

1940: Jelenések évei. (Almanach)

1922-1942 Összes versei. (Singer és Wolfner kiadása). Ajánlás: „Mikes Lajos szellemének”. Kézzel írott, eredeti előszó: „E kötetben, néhány versem kihagyásával, öt könyvem anyagát gyűjtöttem össze, néhány, még kötetben meg nem jelent írással megtoldva (39 vers, „Új versek”). A versekben, igen sok helyen szavakat, sorokat változtattam, ennél fogva írásaim végleges szövegére nézve ez a könyv irányadó.”

1942-44: versek mellett publicisztikai tevékenysége dominál, bátran küzd a fajelmélet hívei ellen. A ma antifasisztának nevezhető publicisztikai tevékenységéből az író később válogatást készített (52 írás), amelyet azonban haláláig nem tudott kiadatni („Toll és bot”, később „Magyarság iskolája” címmel). Sőt, ez a cikk-gyűjtemény máig kiadatlan. (2010).

1945: Mérlegen. (Új Idők irodalmi intézet). Versek 1942-45.

1947: Az ember és a hang. (Singer és Wolfner). Versek 1945-47.

1949: Boldog zendülés. (Athenaeum). Versek 1947-49.

1945-49: az Új Idők szerkesztője; a lapot végül is telefonon tiltották be. Ettől kezdve 1956 tavaszáig az író szilenciumra ítélik.

1950-55 össze: a „hallgatás évei” alatt íróasztalfiókjának ír verseket, amelyek majd 1958-ban látnak napvilágot; lefordít két Shakespeare darabot: „Tévedések vígjátéka” és „Sok hűhó semmiért”; továbbá ír két színművet, amelyek sem kiadásra, sem előadásra nem kerültek napjainkig (2010): „Zrinyi” (Történeti tragédia 5 felvonásban, történik 1664-ben), és „A végső szín” (tragikomédia Katona Józsefről 3 felvonásban, történik 1819-ben), továbbá lefordítja Dickens: Dombey és fia c. regényét. Az Idők útján-hoz csatolt és 1951-ben írt nagy költeménye „dialógusokban és kórusokban”, „A tékoai pásztor” is kiemelten ide kívánczik, (oratórium-szerűen előadható volna). Nyomtatásban csak ez az utóbbi jelent meg az Idők útján c. verskötet végén.

1957: Kossuth-díjat kap Szabó Lőrincsel, Németh Lászlóval, Heltai Jenővel egyidőben.

1957: „Jelenések évei”. Válogatott versek, 1922-1949. (Magvető) Vajda Endre 18 oldalas, a költő egész munkásságát értékelő „Bevezető”-jével.

1958: Idők útján. (Szépirodalmi). E verskötetben az 1950 óta írt versei szerepelnek.

1960: Országutak énekei. (Szépirodalmi). Versek 1958-59.

1961: A történelem sodrában. (Válogatott cikkeinek gyűjteménye, amelybe azonban az 1939-44 között írt antifasiszta publicisztikájának felvételét nem vállalták).

1962: Az emberség tanúja. (Szépirodalmi). Versek 1960-61.

1963: Szeretlen ünnep. Válogatott versek, 1923-1962. (Szépirodalmi)

1964: Emlékek a hőskorszakból. (Önéletleírásának I. kötete., Magvető, 1964)

1965: Magam nyomában (Szépirodalmi). Versek 1962-64.

1966: Énekek napközben. (Szépirodalmi). Versek 1964-65.

1968: Teremtő nyugtalanság. (Szépirodalmi). Versek 1965-67.

1969: Emberek és állomások. (Önéletleírásának II. kötete, Szépirodalmi, 1969)

1971: Nagy szelekben. (Szépirodalmi). Versek 1967-1970.

1972: Felkavart világ. (Szépirodalmi). Két önéletleírásának és irodalmi visszaemlékezéseinek összevont és átdolgozott kötete, 1972 (Ennek szövegét tekintette véglegesnek).

1973: Végtelen menet. (Szépirodalmi). Versek 1970-72.

1974: Egy Plánta énekei és más versek. (Szépirodalmi). (Az utolsó verseskötet, amelynek a költő már csak a korrektúráját láthatta.)

1975: Egy költészet története. (Lírai számadás prózában saját költészetéről). Kéziratban maradt fent a költő halála után, özvegye rendezte sajtó alá.)

Két szűkebb válogatás jelent meg még Antal Gábor gondozásában az író halála után:

1978: Tarts még, ragyogás. (Szépirodalmi).

1985: Élet jóízűei. (Szépirodalmi).

Antal Gábor irodalomtörténész 1976-ban az Arcok és vallomások c. sorozatban könyvet írt Fodor József életútjáról „Fodor József alkotásai és vallomásai tükrében” címmel. (337 oldal). Szépirodalmi Könyvkiadó.

Életrajzi adatok

Fodor József 1898 ápr. 22-én született Nagyilondán (Erdély, Szolnok-Doboka vármegye). Édesanyja Betzkay Polyxena, apja girolti Fodor Lőrinc.

Háromszor nősült. (Mayer Ilus, Donáth Klára, élete utolsó tizenkét évében Sikó Zsuzsa). Évekig segítő barátnője: Moiret Margit. Gyermeke soha nem volt.

1973 október 7-én halt meg Budapesten, az Orsz. Kardiológiai Intézetben.

A Farkasréti temetőben nyugszik. Sírhelye 7/2 - 1 - 21/22. Síremléke (az író bronz mell-szobra) Marton István szobrászművész alkotása. A szobor hátoldalán egy versidézet: „Minden indulat csak átok / Ha nem láttok, újra láttok, / S útlan - még élő - szívemhez, / Meglátjátok majd, ha nem lesz.” („Utánam”, F. J.)

AZ EGYETLEN SZÓÉRT

TOVÁBB

Adj új életet nagy Sors, hogy merészen
Vigyem utam, mint eddig vittem én,
S még bátrabban, nem nézvén bajra, gátra
S mi int, betölt, te légy csak, büszke fény.

Első koromtól ismerős. Te vittél
Bolond, keserves annyi éven át,
S te vigy még, régi hévben tartsd, vezesd, óvd
Elszánt, jó, vén, hű, régi katonád.

Sokszor a mélyig ért már; sokszor elvert,
Borús volt és meddő, reménytelen,
De vitt az út tovább, mert sok a dolgok
Rendje, s módja. Erő, még légy velem!

Nagy elszántság, légy társam, amíg élek,
Ne tengjek, hogy megálljak csüggedőn;
Nem tudni, mi a cél s hogy az egész mi,
De csüggni csúf, mint gyással temetőn.

Vagy mint akin erőt vettek a dolgok,
Száz szövevény, cselek, komédiák;
Pár bamba rossz-játéka csak a „végzet”
S vad öklös győz, ha hullsz, nem a „világ”.

ÚJ UTAK

Oh új utak, szabad határok,
S ha tetszik, vad víz, domb, vagy árok,
Hol lábam tovalép!
Új út szabadsága, enyém te,
Töltsd, hozd más, más csudád élémbe;
Ballagni, nézni szép.

Oh új s új zsákmánya a szemnek,
Tájak, amint víg-szállva tűnnek,
Tettel teljes napok!
Kéz, láb még friss készsége, ép szem,
Mindennel mindent és egészen!
Ér zeng, a szív lobog.

Oh tettek és szavak, s a térnek
Végtelenjei! Meddig érnek
Szárnyak, léptek s a vad
Képzélések, eszmék ragadnak:
Tájaknak, még nem volt szavaknak,
Hívó a tér, szabad!

Mint friss, ép árboccal, a Minden
Partján, indulni újra, menten,
Elem és vágy emel -
Míg lehető és lehetetlen
Fog még, percig, száz ismeretlen
Képzelt ízeivel!

MAGAM NYOMÁBAN

Magam nyomába lépek: ámde nem
Úgy, mint léptem. Gyűlölöm, ami volt,
Mi volt már. Fordulj, szív, ki, s dobd szavad, mint
Ki részeg vagy beszélni elfelejtett
S most új nyelven dadog fel. Óh szavak
Bősége! Ugró-kész mind! Ha miként
Dohodt avart, felgyűjthatnám a nyelvet,
Csak váz maradjon! Csak amit a szükség,
Végső szükség kíván, mint kín a jajt,
Különben belehal. Nyűtt szók! Utálom.
Sivár és fúrge készség, mint silány nők
Kacér kínálkozása. Szó, ezer, gyors,
Csődültén már nem is nézvén valót, csak
Ennen híg táncát. Öncélú, üres!
Közölt hív értelem helyett szavak
Csörgő uralma! - Versem, oly beszéd
Légy, mint a lét-vég rebbenő nyögése,
Hol már fölös nincs. Vagy mint újszülött
Metsző rialma, hol tárgy, fogalom
A szó alatt holt még s hang, ösztön: egy,
Mint rímre rím. Forró élet-közel,
Te fedd versem! Mint polyvát, szórd a szót,
A könnyű oldást. Rejtett kincs felel
Mély-, hívó-hangra. S meddő agy - s üres
Írt közhely: egy. Semmi a semmivel.

MINDENKIÉRT

Sorsos szavú lett a versem, nehéz lett,
Mert mély, nehéz, min átmentem, az élet,
Bújtan bong benne minden szenvedés,
Fél-ének és fél-számvetés.
Akárhogy is, az évek elszaladnak,
Üledéke tölt élmény-sűrű napnak,
Bánat, öröm, gond, kín és szenvedély,
Hő s mint mély idők kútja, mély.

Így lesz egy hang sok-hangu, messzi-titkos,
Tovább mutatván, mint mit mondva, itt hoz,
Ha kedv derít, vagy szív sérelme sért,
Így szól versed mindenkiért.

Nem egyé csak az öröm vagy a bánat,
Tedd, több tudása még, értt bölccsé számat,
S ha vad szárnyad már az úrt nem veri,
Mély légy, dal, és hű, emberi.

„SZERTELEN ÜNNEP”

Gyűjteményes könyvem elé, utólag

Mikor még kezdtem - negyven éve már -
Könyvem: az első számról álmodoztam:
Az első száz vers! És most itt előttem,
Nem száz, de tízszer annyi; gyors, vad évek
Záporai s hideg vagy rekkenő
Idők villámai között fakadtan,
Nagy próbán, hó s fagy közt megedzve, dúsan: -
Szerтелен ünnep! Mert ünnep a zordon
Átok, ha elmúlt; s a pillés vidámság
Rebbenni termett szép mámore: ünnep
Mind, mire, messze tartva, visszavillant
Szemünk az útban. Jó és rossz; mi váltva
Jött és futott; hitek s reménytelenség;
S dúlt negyven évbe év-végtelenek
Vak és rettentő örületeit
- S roppant csudáit is - magukbazáró
Idők tanúi: versek! Mert nem úgy szállt
Szülőtök fölött el a láz, bolond kor,
Mint balga álom! De - vád és vigaszként -
Hűn visszhangozta hangom, ami volt.
Most itt e sok vers és a kúsza multak,
Száz történés, volt-érzés-végtelenség;
Bajt, jót megéltem, pályát megfutottam -
És itt a könyv, amely mindent temet.
Oh, mennyi mindent! Ha fülem lehajtom,
Még ott zsibognak első útjaim,
Sok, sok lapján. Naiv tűz, ifjú bánat,
Vágyak s a képzelés egész világa,
Álmok, csudák, mikből a vers maradt -
Maradt a vers csak. Ámde mi marad meg
Egész határból, kertből, bő virággal,
Ha már a nyár zenebonája elzeng,
Mint pár gyümölcs, mag? Abból, ami töltött,
Vad álomból, túlhabzó, könnyű szépből,
Lám, ennyi lett számomra a világ.

Im ennyi csak. De a tarka s bolond,
Hő képzelések, népek, birodalmak
Kalandjain túl *él* a szó: Amíg
Magát rögzíteni - a Minden: kevés!
Mi volt: van, mert te itt vagy, könyv. A lepke-
Ifjuság, Szép - s megélt történelem
Lázálmai vannak: mert bennetek,
Hűek, izzók. Óh, versek, zengjete!

(1963 június)

MAGASSÁGOK KÍNJA

Könyvem dícséred. - Óh, mily szédítő
Sok magasság ígéz! Év s év-lepett
Sejlő távból felhős hegy int (s eped
Vágyam): Homér s a nagy-költő-idő.
S idább, tündér delnők s dóm-zendítő
Évek dús lebbentén, a lágy sebet
Vivő Dante, láng, -égi-szem csipett;
S roppant William! - S ki végzi, nem is ő,
Isten-titok-nyitója! Mennyi még!
S ez a nagy élet! Hol mind az ígék?
Mi vár rád, költő, méltó versedül!
Tettek, dalok, lét- s ember-kéz-csudák!
Dicsérsz? Mi nincs kimondva: egy világ!
Hát hagyj, szenvednem, csöndben, egyedül.

AZ EGYETLEN SZÓÉRT

Óh mennyi éve lépsz és mégse vagy még
Tetőn - magad tetőjén - s egyre mész,
Inad feszül, szemed, mint hegyre, néz,
Míg perc és sors kegye, s szeszélye hagy még.
Nyugtót nem érsz (amíg nem int a nagy Vég),
A Célért: a még-nem-mondott, merész,
Roppant Egyetlenért, amit csak ész
Szülhet, s min ég, csügg, izzad annyi agy rég.
A lehetetlenért, a legcsudábbért,
Vak álmokörünkből mely legtovább ért,
A mélyben, éjben, térnek tértelen
Végtelenén. - Agy, izz, szív, tárd a Szót, mely
Végső, minden: s mi titkok titka: ott lelj
Oldást, Isten, világ, cél, Értelem!

A BABITS-KERTBEN

Ez hát a kert, hol megbújtál, s a ház. Itt
Ütél rímek fölött, dúlt-betegen.

Mi volt veled, velünk, hogy fáj nekem,
Hős tűrő! S ily nagy út vad vége lázit.

Egy gyümölcsöt fogok, mit nyújt a pázsit,
Rémlik, te adtad, mint reszketegen
Köszönts. Holt kert, bús vándor, idegen.
Nem vagy: a múlton, művön már mi se másit.

Lépek a kertben, ülök a padon; hol
Írtál, e kőlap; elmém szétcsatangol,
A hült házban borongva, verve bolygok.

Oh izzunk, harcolunk, éig visz álmunk
És meghalunk: s köröttünk vagy utánunk
Hogy folynak, megnevezhetőn, a dolgok!

(Esztergom, 1964 július)

RÁKÓCZI ÚT 54

A régi lépcsőn lépek újra; balra
Egy emelet s ajtó: ott ül Mikes,
És szemben én. (Negyven rémületes
Vad év közbul). Nézek, mint buta falra,

Egy semmire, mely fut, mint tova-tolva,
Hogy rebbentek: Míg én a gyors, üres
Közön belépek! És szívem repes:
Késtem (negyven év)! S ő ül, mitse szólva,

(Nem szól soha) Mikes. Csak ír a csendben;
Belsőm nehéz lesz. Nincs itt mégse rendben
Valami, nincs. Szememben furcsa láng ég.

Bizony, jó szerkesztő (gúnnal ne nézz rám,
Ha így álmomban is): nehéz a pillám,
Hogy itt vagy - és nem. A lét szörnyü játék.

A KÖLTŐ HÁLÁJA, AZ ÁLOMÉRT

Hála neked, Uram, hogy nem születtem
Egynek ezek közül: e sok ügyes
Közt egynek, akikért van ez a föld,
Úgy mozognak rajta; és sok ki is nyom,
A húzatos sírba, nem keveset,
Ki nem kellőn szemes, otthonos e

Földi berendezésben. Mert ezek
Urai e világnak. Én azonban
Hálás vagyok, hogy nem vagyok ezek közt,
S mi legszerényebb s ide-nem-valóbb,
Álmodónak születtem: mi e földön,
Hol a táp-harc, szerzés a gond, s a legfőbb
Jó, bizony a leghaszontalanabb.
Mert - kölcsönöst - nem támogat hatalmast,
Magának sem gyűjt és csak álmodik.
És mint a vég jön, nincs is mit leoldjon
Róla, vagyont, ha a sárból teremtet,
E világra mezítlen született
Ember, ahogy jött, elmerül a sárban.
A többi cifra lom csak. Sár az ember;
Volt és lesz és az élet kurta játék.
Ezért nem istenem s ki nem elégít -
S az anyagban nem itthon: többre vágyom.
Így hát énekelek és álmodom.
Mert más igény fűt, és ami hiányzik,
Hozzá zengem lelkemhez. Jó az ének.
És köszönöm, Uram, hogy álmodom,
Mert álmok közt szép és dús a világ,
Dicső az ember. S míg a csak anyagban
Élő teljesült vággyal véghez ér: az
Álom betölthetetlen, végtelen.
Így lesz a leggyengébb, a földietlen
A föld ura: mert nem függ ő a nap,
A törpe érdek, rang s a hatalom
Dolgától s rá idegenül tekint:
S ki attól nem függ, úr csak valamin.
De engem nem vonz semmi hatalom, mint
Hogy egyetlen valamin úr legyek,
Azon, mi ott benn szüli énekem.
Legyen szóm mindig kész, feszült a lelkem,
Szárnyalva szólni, s nem szűnő a készség -
S mi énekre fakaszt, szeretni mindig
A világot, embert: s merész szavam,
Mert szeretem az embert és világot,
Hogy jobbuljon s mindegyre több legyen,
Hozzáadni a föld harcaihoz,
A nemesebbért. Higgyek ebben is,
A többi álmom közt; s hogy szép csudák
Várnak a földön még és érdemes
Álmodni ezt. S hogy érzem, mily öröm,
És hogy túl annyi éven, rosszakon,
Még jóízű nekem, friss, érdekes
Az élet s élni méltó: köszönöm.

JEGYZET, ÚTKÖZBEN

Ha már nem hagysz majd nyomot itt
Korodban, hagyott-e benn,
Mit írtál, tettél, alakít-
E szíveden?
Jobb s több leszel, mint kezdted az
Életet (mert vágya se nyom
A korcs visszhangnak): dús vigasz
Szép nőttöd, belső vagydon?
Hogy elkapott a Rend, a zord,
S vad napok közt mángorol,
Jaj, szenvedés hiába volt
És a pokol?
Vagy úgy gyűr minden, hogy puhít,
(Ha veszett nem vagy!) s úgy ad át -
S nem is elég, mi zúzza itt,
Oly sok bűnöd és hibád?
Igy élő és múlt bűnödért
Sújt, ami volt, és mi van
És törlesztés csak, ami sért,
S nősz, jobb magam? -
Láncot, tövist kért zordonul
Bűnbánó, kint, mi húsba vág:
S én kéjjel túrlek, javamul,
Ellen, kor, gonosz világ!

A VÉGSŐ MONDAT

S ha sok mindent elmond a ma
Rólad: az Egyetlent te mondod, a
Mondatot,
S aláhúzva mind jobban. Mint a folyam,
Mely valahol elindul s mind súlyosabb
A vizekkel, amiket beölel,
Olyan
Mondatod. Ezer nap, élmény ontatott
Teljeivel,
Hallgatva, gyűlve vontatod,
S minden nap több valamivel.
S belsődben, amint surran ott,
Medréből egyre old, emel
Hozzá, s lenn, az élet alatt,
Gyűl az ős-mély vemheivel,
S mint fellel, szellő száll, s a szél -
S bő kútja szív, szó, ösztön, agy.

De egyre teltebben halad
És mély-nagy-bizton folyamod.

És nő az év és gyűl a nap
S mit hord belé, mind súlyosabb,
Forrongó föld, és végtelen,
Sodort múlt és bomló jelen,
Kavarg, zúg: s még ő egyre nyel -

Nagy, dús folyók kötelmivel,
Halk, mély parancssal ringatott.

(Mert nemcsak ballagás a Cél,
De terhet vonni is a nagy
Rendben, mit rá az, vinni, rak,
- Békés munkák, jobbért-hadak -
Már mind több ízű áramán
Mint mély-nagy-telten zsongatod):

És sok mindent elmondanak,
Míg osztanak bölcsen, sután:

De arra nézve, ami vagy,
(Avval mi vagy, ki mit beszél
Rólad): az Egyetlent csupán
Te mondod, azt a Mondatot!

HŰ TÁRSAD: ÉNEKED

Lágy, bús rímeidbe fűzd, ami bánt, ront,
Szenvedni jó neked!
Testvéred, barátod, szerelmed, szorosan font
Hű társad: éneked.

E világon egyedül vagy, magadban,
Avval is, aki van,
S mit rímben társz, abban telik ki, abban
Életed boldogan.

Hideg s ijesztő a világ: s mi boldogíthat,
Csak en-szód, dallamod,
Csak evvel szűnik az űr: s hol ez nincs, vad
Magány és kín van ott.

Hát verd ki, szenvedés, nagy Jóm: a versem,
Világ, te: légy kereszt.
Csak ha véreddel váltódsz: élsz, különben
Hullsz. Az nyer, aki vesz.

S az vagy, kivé magad teszed (szülőd itt
Adjon bár vért, nemet) -
S jaj ha nem, mint vágynád! Léted fölös, holt,
S üres jód, örömed!

ELÉGIA

Rángja az emberi színjátékot a nyugtalan ember,
És igyekezve minél jobban, hogyan is nyomorítsa
Enmaga létét s társaiét eme földi vadonban,
Száz iszonyú dolgot kitalál nem kis leleménnyel
És (s mi egyébként is villám-sebesen jön) a többi
Lényre halált hoz, vagy keserű sort, bajt, veszedelmet,
Másként nem nyughat; bősztörténelme zajában
Örült láza „eget ver”: mint, tornyozva a nyelvet,
Képtelenül vad üzelmeit írni itt le szavakban.
Ám ami itt van: itt van; ügyet sem vetve bajunkra,
Áramlik, suhog a friss szél, tündöklök a felleg,
Zendül a tenger erő; a fehér, tisztább magasokban,
És az ezer suta zúgban lenni be vidámlak az élet!
El soha nem halkulna örök forgó rohamában -
Míg buborékként kelnek, oszlanak az emberi dolgok;
Izgalmak, buta kis gondok, s kedves, meleg álmok
Meghitt, röpké kísértete illan. S nemcsak a semmik -
Bámulatos falak, érc-tornyok, roppant birodalmak
Csillognak s örököt játszván az idők csuda fényén,
Elnyeli rőt alkony; s a trombita hangja kísérté
Hódító: árnyékba merül. Hány messze mögöttem,
Emlékek közt, miktől úgy nyüzsög estig a szép nap,
Megtelvén lassan, mint égő lángja körül szállt
És belehullt rovarokkal a lámpa. Gyűlik az emlék!
Sok keserű s édes, s ami mind még tegnap az élet
Volt, a te életed. Ifjú zöldje, min eddig elértél,
Sárga, fakó múlt lett: s maradékan hord a jelen még -
Tán kicsi vég-sarok: és utamat megjárva, kilépek
Majd, s a jövő szemnek pár nyom még látszik utánam,
És amit egy hő lét keserű-vad láza kiizzott
Furcsa virág, mely idézi, ki azt gyűjtötte, a költőt,
És ki ezért élt. Ám mindegy, mi kitölti napod: csak
Legmesszibb nagy iramra feszítse erődet, a legjobb
Célra: Ez itt minden. S hogy tettel töltsd ki az űrt, mely
Tettek nélkül csak buta tengés, oktalan álom!

A GOETHE-HÁZBAN

*„Über allen Gipfeln
Ist Ruh.“*

(Goethe)

I

Sorban bomlott ki a városka; kezdet
Az állomás volt, majd fák-szegte út,
Tér, tarka ház: míg nyomtam a gyanút -
Itt járt s itt; hány sarok, pont, nem eresztett.

A lég, amely engem ölelve reszket,
Legyezte őt is; friss, víg, kialudt
Gyerekként úzva nyűgző, furcsa bút,
Otthon voltam megint, már magavesztett.

Mintha lágy szárnyak vittek volna, mint
Mentem; majd egy ház, utca, tér megint
S név s név, itt állni s ott, bővölte lábam -

Álom s valóság egybejátszva még,
Könyv s élet: egy mély-szellem-menedék
S jelenlét itt lélegző áramában.

II

Szellem, betű s lélek, fogd a kezem meg,
Megvert vagyok különben, elhagyott.
De nyugtató jó, otthonos szívemnek
Ha tér-közel tapintom a Nagyot.

Szemem kitágul, tagjaim lebegnek,
- Oh drága kép, úgy rémlik, ott vagy, ott! -
Élet-körében, ím, egy ritka Egynek,
Ki példát tárt, a nappal nem fogyót.

Óh kristály bölcsesség, szív, büszke szellem,
Mély, emberi művében, tiszta nyelvben,
Márvány, év s év kényén karcnyit se porlott.

Óh ház, te, hely, mely láttad, óvtad őt - s itt
Rejlő részben őrzöd: - halk ihletőn vidd
Egy tiszta jó felé utunk, a gyarlót!

III

A vas-törvénybe, rendbe beleférve
Utat mutattál itt, mely ember-út,
S vádoljon olcsón sok híg szájas érve,
A bátor: aki *az* így lenni tud -

A szolgálatban, sorban és kimérve,
Kinek mi jár, mint lét, nap rendje fut,
Csöndes-tenger-nyugodtan nyomva félre,
Terén ki túlhág, az öntelt hiút,

S hol már te kezdődsz. Korlát közt a Mester
Legjobban látszik, írtad. Más-ki mit mer,
Formátlan hadonán s láncát verően -

A valóban szabad: ki forma, korlát
Vállalt önkényén tárja tág hatalmát,
Fék közt friss keccsel, gátja-gyűrt erőben.

IV

Hittem a szenvedélyben, és ma abban
Hiszek, miben Te, félig mesterem;
Az voltál eddig; most több, más futamban -
Hűs-hév, hő-fagy Te; láng: s nagy Szenvtelen.

„Über allen Gipfeln” - óh szabadabban
Élni s beszélni, nem en-hűtelen,
Vakok közt csöndben hinni jó-magamban,
Miként te hittél. Példa: légy velem.

Légy szigorú, szívem, nyugodt, kimért légy,
Csak mert akartad és szükség, azért tégy
Akármit. Ez itt Goethe háza. Sok vad

Utad, zűröd, szód titka már kitessék -
Egyensúly, telj, zártság, tökéletesség -
Száz hang: Hogy most dús karba összefogjad!

V

Magunkkal szemben szüntelen igénnyel,
Felmérni a világot, ám hamis
Önhittség nélkül, mint Ő, eme fény-jel,
Egy zárt teljet kerestem magam is;

Gondolattal, képpel, ál-játszi ténnyel
Teremtve: a dolgok világa kis
Írott mását, homályokkal s a fénnel,
Oldást lelve, ha nincs, avagy van is.

Dolgok mérője, az legyen a költő,
Világot írjon: mely több, mint e külső,
S hol értelem szab mindent, ami kint vad -

Igazság, méltó lét, tisztább gyönyör, rend
Honát, hol a rossz sír, a jó, ki örvend,
S vak, bamba nem csufítja álmainkat.

VI

Nehéz az élet! Ha márványba, versbe
Fogod, mint alkotást: vagy enmagad
Vésvén időtlen érvénnyel nemesre,
Mintának állni majd századokat -

Nehéz mindkettő: Hogyha a sebesre
Maró nagy vágy nem bírja, mint ragad
Időd, hogy még emléked is temesse,
S köz sorsot több-voltod el nem fogad.

Nehéz élni, s méltón. S az, szürke sorban,
Hol ami vár, csak a szűk harc s a por van:
Ám úgy, hogy mondhasd, napjaid megérték! -

Óh örökben lakók s a kurta napban,
Mi méltó s út: mit írt Ő, ott van abban,
Weimarnak bölcse: Az Arány s a Mérték.

VII

Vágyom a végtelenbe. Nagy, üres, vak,
Vad szó, tudom, mégis a végtelen;
Szárnyak hazája, szó-nem-fogja szomjnak,
A föld nem oltja, tündér szerelem.

De vannak állomások, a Kalandnak
Tarkíttatói, száz, szép, szertelen,
Mik sok sebünket elcsitítani vonnak,
Bár az egész, mint perc fut, hirtelen.

Láng-mohó lelkünk, mely tűz sohse lobbad,
Kerengve áhít egy hús Legnagyobbat,
Melynek teljén, nyugodva-zsongva-csöndben,

S ösztönzött-hűn ennen világa erjed,
Duzzad s tárul az így teremni gerjedt.
Kell példa, társ, hit: Meghalunk különben.

VIII

A végső szót szeretném megtalálni,
Amely lezárná lelkem, mint lakat,
S amelyre aztán már jöjjön akármí,
Kimondanom, mi méltóbb, nem akad;

Mert addig nyugtalan: Mindegyre várni,
Míg áldott perc olyannal nem fogad,
Elégtelenség hogy ne fájna. Tárd, mi
Jön már, szivem. Majd alhatunk sokat.

Mint egy, ki hegyben, szírt-torlasztva, tép, vet
Új s új követ föl, min lépcsőzve léphet,
S fönn, túl az ég, s tér vágyott tágja kondul:

Mélyben, évben, ölü fény-szenvedélyben
Egy kék világ felé bontván nagy éjem,
A nyelv vén gyomrát bongatom bolondul.

IX

A rendkívülit ne kergesd te mindig:
Mindenben ott, - halld költőnk szavait; -
Mint enmagukat a dolgok jelentik,
Mondd úgy: és méltót mondsz, nagy valamit.

Óh köznapok felszárnazója! Semmik:
S mély, hús, nyugodt szódban (mely úgy tanít,
Hogy megmutat) mi van, oly teljesen nyit,
Tisztán, mint a természet maga itt.

Óh Világ-szem, Te! Melyben, önmagában
Fürödve, moccanatlan-tiszta-tágon
Magába néz, tükör-visszaveretten.

Olvass Goetheben: - Táj, friss, könnyű, kész kép,
S még árny sem, mely vonalat rándít és tép,
S kevés vagy sok, egyetlen rezzenetben.

X

Robbanó, zöld világ, új-lomb keretben
Piros, arany, hő rózsza-fény remeg,
Az élet-álom izzó tánca lebben,
Smaragd-kék tűz, nyár-forró, friss szemek, -

Pezsgő kútjaikból folyván szünetlen,
Hová érnek, lánggal cseppentve meg -
S hová nem? Óh lélettől védhetetlen,
A láncban, hol szünetek nincsenek.

Nem is kell. Tűz-betegje drága hőnek,
Hol rózsafők rogytig rekkenve főnek,
Szín-bolyhuk ing s füllvén már föld iránt van:

Tégy, ahogy Ő (nyugodt kézben a szellem):
Sokra: többel, léttel: az élet ellen,
Hővel: hőbbel küzdvén, lánggal a lángban!

XI

Kemény, hús, tiszta ház, összefogottság
Hú képe zárt, zord munkás szorgalom,
En-szabta szűk, hol a szem csak falat vág,
(S elvisz a sok, vagy láncát vállalom) -

Óh tudva-rabság - és így nyert szabadság,
Alkotni (meddőn múlni fájdalom);
Zárd ki, mik pillád, lelked szertevonnák -
A munka mély s egyéb csak balga lom.

Kőben, falban, ha nem nap-dolga vontan,
Így épített Ő, zárt, hős szorgalomban,
Hír, nap száz buta bábját bújva-, túrvén: -

Egy óriást látok, ki a zshivaj közt,
Fel-felrántva, hunyorg s néz báli rajt, gözt,
Mély munka porától belepve, szürkén.

XII

Eszmény te vagy - hol a rossz, mint a tenger -
Nem, kit őrlöngve hord a szenvedély! -
Fel űrbe, éjbe, mit elménk nem ismer,
Mely rajtunk: az a győzelem, a mély!

Győzd a természetet le! Oh nagy inger,
Nyeregbe törni, bős, vad, ősz kevély!
Ám mit előbb gyűrj: benned ott, az ember,
Nem ismert, zord, vak, mint az űr, az éj.

Győzd a természetet le: mely nem álom,
Csók, lombzúgás csak, de száz-nyűgű járom,
Örök útján vér, had, bűn, iszonyat van -

S világ-győző táncod hiába rángod
Oh ember, ha nem másul en-világod,
Vad, rossz való összevetvén magadban!

(Weimar, 1964 május)

A FORRÓ FÁK FELETT

A forró fák felett már csendesen
Delel a nyár. Elég volt a kalandból,
Mely képtelenre sarkal és merész
Száz távlattal hív. Most késői útján
Kabátját dobja a Vándor, utolsó
Csúcsot hágni; vagy messzi, álmodott
Tájakon lépni. Ám szűz bűvüket
Már vetközték a zengő szigetek,
Titka-tört forró Óceánia:
S bolond, elégedetlen, nyugtalan
Szomjad a volt-tól elfordulva, még
Úntalan űzi az új dalokat.
Mert mindennél nagyobb a szomj s a többet
Kívánja vágyad. Menj hát; s ha, mi van,
Már mind kevés, hogy fűtne, hatna: lendülj
A lehetetlenekbe! Mert szived
Dobná, mi volt mind: tett, szó, tegnapi
Játék: óh, hol a perc, amely kifordít
Magadból? Nyűtt formák, szép, könyveid
- Változni százszor erőlködve is -
Mást váró, vén, mohó szemed előtt
Únt mind, szabályos. Óh vad hév! Ami
Imént volt: vers, betű olyan neked már,
Mint ifjú kor játéka, kezdetek
Késői émelye. Más, furcsa, mély -
A Jobb kell! Eddigin túl! Mintha csak

Nem írtál volna semmit: s ami meggyűlt,
Egyszerre dölne szádon. Rajta! Még!
Úntság, mondj ki hallatlant! S ami volt:
Olvaszd s keltsd, új istenként, Szenvedély!

HATTYÚK ISTENI FÖNSÉGE

Hattyúk isteni fönsége az őszi vizekben,
Márványsíma álmuk mámora mint meg se lebben.
Míg csillámmal szántja lába a halk-ittasoknak
És körül az árba a sárga vén fák zokognak,
És rezzenéstelen csöndje önkívületében
Nyugszik enmélyében s a benne ott fürdő kékben,
Nyár és vihar után, mely felverte dúlt fenékig -
S hallgat mindenre már, mi kinnal úgy gyúrte még, míg
Mi tölti, csak ennen mély világa odabenn: ég
Kékje, hattyúi halk fönség s a végtelenség.

NYUGTALANUL

ÉVEK

Évek, mik még előttem lengetek,
Talányos, s tán még iszonyú napok,
S mi még csudább: hogy száz örületek
Után még itt botorkálok, vagyok.

Mint kit elfelejtett a büntetés
Vad tábora, s míg hulltak társaim
A vak tizedelésben, mily kevés,
Ki megmaradt s alig még valakim.

Csak e hüvely, melyben a lélek ég,
S bámul, mint örült a zárt ablakon,
Szellem-magányban, mely jó menedék,
S hogy száz rossz hangtól magason lakom.

Így nézem az éveket, bús-nehéz
Szemmel, s mind csöndesebben, ami jön;
Engem nem öl már gúny, vak-buta vész,
Kinek, hogy él még, vad, nagy kegy, öröm.

Nagy, nagy csuda! Mint írtott törzse rút
Hulltával az utolsó mohikán,
Párral, ki még ott-itt sebezve fut,
Sunyi szóktól verten, vagy jobb csatán -

De tudva, értve, józanulva már,
Tanulsággal, mi kincsnek megmaradt -
S mit már el nem vehet, próbálja bár
Irigy s orv düh, vakság, rosszakarát!

NYUGTALANUL

Hadar a légben a faág,
S mint friss nyárra csúf, buta fintor,
Pereg
Lombja, pedig szél sincs. De a világ
Láztól rázkódik. Forró, földalatti, kegyetlen
Kínokban vajudik a mély és a kondor
Tengerek
Tarajló kékjét
Görcs húzza. Felborzoltan áll az élet
Egyetlen
Jót, vést,
Csudát

Leső várakozásban. A békét
 Háborúk kondítják álmából. Nézd
 Az ébredt
 Afrikát:
 S a hideg, árnyas északtól a déli
 Hajlatokig
 Nyugtalan minden, ami él, mi
 Az arcot cserélt
 Dúlt ég alatt lakik.

Óh, mi az ár,
 Amiért
 (És amikor végre már)
 Az ember, az élet megnyughatik?

Oh bús perem
 Magammal, míg száz kérdés kinoz,
 Mint lesem éberen -
 Jó-e vagy rossz
 Lesz úr az emberen?

Szabadság jegye festi, piros a lég
 A tűz-szavaktól, s mint puszták vadjai még
 Csöpp kölyküket szájukban tartva
 Hordják:
 Szép nevedet
 Úgy hordja ajkán a - tőle talpra
 Szöktetett -
 Sok nép, friss, új szabadság!

Éj és fény, láng és füst gomolyából
 Bomlik ki sok csuda tábor,
 Fényességek és rettenetek,
 Egy világ kél, most születve meg,
 És sáros, véres minden születés,
 Vad látszatokból végsőt vonni késs,
 Nézd mély szemmel hát a zűrt, gomolyt,
 És jó lesz, hidd, amiért annyinak vére folyt.

De addig mennyi gond és remegés,
 Kifordultság, s az öröm kevés,
 Bizonytalan minden, vad, beteg,
 S ásítanak rettentő kráterek,
 S még hideg tüzekkel
 Várnak - - -

Egyszer
 Szűnnek a nyomorú, sivár, vak,
 Buta harcok
 S az átkozott tűzkavarók,
 Egy tűnt, balga renddel!
 A nagy béke kürtje harsog
 S ember lesz az ember,
 Magához valóbb

És száz idegőrlesztő viszály
A múlté! - Ma nagyon nehéz és
Vésszel
Bolydult az élet. Amerre nézel,
Annyi kérdés
S annyi, mi fáj!

A RÉM HANGJA

Ma teljes éjjel szünetlen
Őrjöngött az ég és meglepet
Kígyóként hánytorgott, fetrengett a föld
Alatta, s ami volt
Lomb, mindent levert a tűzzel kevert
Lég-rengés és földig hajolt
Fák fölött bújdokolt a Hold,
Mint a száműzött szépség. Kegyetlen
Idők jelképe durva vihar!
Hát higgyem, hogy ez jönne ismét -
S rövid ragyogása után az ember
Őrleteivel magába mar
Megint, mint ez az éj
Pusztít az ártatlan levelekben,
Nyári lány habú, láng napú kék lét
Közt únva a nyugovást és a békét?
Rettentő éj!
Vártam, hogy házakat
Roppant darabokra s az ürbe vet,
Mint magukat vesztett szörnyű ceteket
A háborult hullám. A szél hörgött, a lét remegett,
S azt hittem, mindennek vége lett,
Mikor az úri harc kimerült,
S utána a lehült
Légben, mint a gyilkolás után
A vér sűrű sok cseppje, ült
A lomb a földön s reszketve még a fán.
(A fény után, a csönd után,
Öldöklőn, rettentőn, bután,
Vak-mélyen sisteregve benn
Fojtott tűz tör ki hirtelen,
S az ég reng és a föld mozog,
Hegy ing, száll, mint por s giz-gazok,
Forró gyúlt-ős-kín mélyiből
A szörnyű Rém kitörve öl,
Felhők mögül rendít eget:
S ott ül ennen-szíved megett,
Feszül, lapul, forr, terjed, ég,

Ember! S robbantja alkalom!
Tűrés kell, ész, önuralom! -
Mint éjben, légben, oly hamar
Jöhet az emberi vihar!)

Fojtó, zsibbadt örületeit
Kioldva, az űr végtelenén
Át, a világot dönteni kész
Irammal, a dübörgő lángu kén
Lobbanásai közt, a Vész,
Villám-mordulással s a sarkokig
Ható rengéssel, a lét
Gyökerét
Fenyegette az éjjel,
Óh, mint bomolt!
Vad hánykódásában széttört a Hold,
S az élők vére megfagyott,
Míg a Szörny sikongott szerte a széllal
S a Minden felett
Az iszonyat ült, önkívület

(Feldúlt természet-, légi-táji
Lázongás, düh bomolt csudái,
Dörgések és tüzek - a Minden
Zendülése a téphetetlen
Élet-kényszerben -: Mily vadabb
Kinú az Ember, földi rab-
Láncán - s mely jaj, ha hírtelen
Hadban lel oldást! - Türelem,
Légy résen és nagy bölcsesség:
Dühe s bosszúja, mint ezer
Villám, s vész: dúló és kegyetlen!)

ÉJI MADÁRÉNEK

Az éjjel hallgattam a messzi, titkos
Madárjajt; sírt, fúlt, bukdosott az ének;
Azt jelentette, hogy a világ felett
Megjelent az ősz, árnya a rémnek.

Hallgattam s nyögtem a vad-örjelet
És kérdeztem, Ember, mi lesz veled?
S a nagy tántorgásban mi lesz velünk?
Most az ősz jön, majd fülünk, telelünk -

De mit hoz a vágatás, az ismeretlen
Útjain még tovább,
Míg táncol az ember, mint a báb,
S honnan kelt, betegágya még vetetlen;

S tán, ha kelt: csak csudább
Kórokra feküdni vissza, zölden
Gyilkolni, gyilkolva? Zengett az éjszaka
Kinn - s az éjszaka ott benn;

Míg a kozmoszba bújva, gőzeiben
Csapzó földön, jós-szive-rágtan
Vad, dúlt madárzaj sikkant élesen
A talányos, mély, késő világban.

A SORS SZÖVEDÉKÉBEN

Kennedy elnök meggyilkolásakor

Ki tudja, mit hoz az iszonyú
Sors!
Mint a levélmozdulás
A szélről, függ tőle az ember.
Íme, ifjúi virágában, teli tervvel
Ment valaki
Az élet élén -
(Oh, jó ügy útján, hullása a jónak,
Kit, nagy célban, istenei nem óvnak!)
S mint leső karvaly-
Lecsapta madár a nyílt, szabad égben,
Egy pillanatról a másra lehorgadt.

Fáj a szívem az emberért,
Kit nem zordított el a földi gonoszság,
De gyermekes szemében élt a bizalom,
Hogy jóra csak jó, ami serken,
S nem tudja, hogy a résen
Álló cudarság, gaz, buta szándék
A jóra törőben
(S ő nem is álmodja): ellent néz csak, vad sűnyi tervben.

Óh, bonyolultsága az embernek, a napnak, a létnek,
Hogy nem tudod, hova lépsz,
Mikor véled, csak mérsz előre a jóban,
S nem sejtet, milyen érdek
Sérelme ez a jó:
S te lépsz csak, mint csapdába lépő szegény
Vad, s nem sejtet, (s ha élve éled meg!) a bajt
Miért kell megérned,
Iszonyú mélyébe zuhanván.

Fáj a szívem az emberért,
Ki jóra tört s ily rosszat ért meg,
S en-magunkért, ki ért, tud - és nem ért.

Hogy miért kell így folynia a létnek,
S mikor lesz másként ezután
S hogy meddig ölhet az orv, vad Érdek,
S ki hallja, csak dermed s nyög, mint csudán!?

ITT A FÖLD

Minden percben gyilkolnak valakit,
Vagy valamit. (Merthogy a tisztesebb
„Valaki” embert fed csak!) Mi van itt:
Gyúrd, szív! - A részvét lelke csupa seb.

Emitt élő hús-tömb tömb-húst cipel,
Csattog, fröcskend, hogy az meg belevág,
S szemmel is falsz, amint abból eszel, -
Egymást öljük s esszük: Ez a világ!

Dicső világ! Rőt egészség röhög,
Gőzt csapkod, fúj; öl, fal, ki nem gyerek,
Markol, szerezh, tép száj, köröm, csülök, -
S még hőbb táncért, várnak a fegyverek.

Dobog a föld, szisszen, remeg a lég,
Nem rég zárult a vad, véres idill,
S bög a haszon, pénzt vár bendője még,
Ügynöke gyors, mint a szó, mint a nyíl!

Van, ki ellent-vet, jámbor hatalom,
S még jó, ha nem éri a gyilkolás -
Míg karácsony zeng: falni alkalom,
És fal az ember, jobban, mint szokás.

Barmot fal - és egymást! Ez (finomabb
Gyilkos) élve emészt társ-nyomorút;
S az, hogy teljen, egy világot harap,
Tárván szörnyű száját, a háborút.

Falások földje, rőt, víg! Csak gyomor
Kell hozzá, hogy bírd, nyers, jó, nem beteg,
Vagy felfordulsz: s röhög itt az akol
S fönn a vérbő, nem finnyás istenek!

(1963 karácsony)

RETTEGET

Ez itt mind emberi! Ember-kéz vontatta itt
E tornyokat: ahonnan a veszett
Ember-lény a rab többire lesett
Tűzzel tarolni, ha moccantot is gyanít;

És ember rakta az áram villámain
A drótba, s mellé ebjét, véreset
Izzó szemmel. Tér, jajjal verdesett!
Égett hús, füst kísért még, korma iszonyít.
És ember műve itt körül a rettenet
Tanúja, száz eszköze mind. Bámul szemed
S nem hisz: vélnéd, mindezt tán álmodod csupán.
Gáz, élve-boncolás, kötél, golyó, s mi még,
Mit ölteni lelt, s kínnal, vad lelemény, pribék! -
Óh, nagy légy, Ember: hogy még élhess ezután!
(Buchenwald, 1964 május)

HALOTTAK NAPJÁN

Elmúltakat híván - ne bántsatok,
Ha eddig a rossz csendben fájt, s a sok,
Most jobban görnyedek.
Megbolydult ősz, nyár, zendült a világ,
Perceid nyomnak, mint szűk kalodák,
Sajdul a lét, beteg.
Napok, ahhoz, mi váddal fojt, dagad,
Ne hozzátok mellé a holtakat,
Elég az, ami él;
Míg a szorongó szív kutatva lel,
Míg bírkózik benn vén sebeivel,
És kint hull a levél.
Elég, amit a jobbért sajgva hűn,
Magára vesz, s mi ember harca, bűn,
Szent hévben, szertelen,
Bolond futásban lelvén célt, okot,
Hősi tettben, mely százszor elbukott,
S hogy jó van, értelem.
Halottak napján holtak, árnyatok
Ne keljen múlt rosszal, s ne fájjatok,
Elég legyen, mi van.
Mások búján nyert üdvök, háborúk,
Tettel vagy meg nem tettel nyomorúk
Vagyunk mindannyian.
De szívünket viselni kell, ahogy
Lehet, míg rosszban fel-felsajgva rogy,
S kívül még mennyi kés!
Gyötrőn s gyötörve e vad színteren
Lábunk nyomán bánat és bűn terem -
S létünk a büntetés.

MÍLY NAGYOT MERTÉL

József Attila halála 25. évfordulójára

Kerteken, erdőkön, völgyeken, dombokon át
Száll a november;
Fényben, esőben, ködben, bús ragyogásban
Szárnyal a télnek.
Eszembe jutnak évek, régi napok
Eszembe jutnak,
Mikor még éltél, s harcban álltunk, a jobbért. - Korán vitt el a vég
Egy kora télben!

Míly nagyot mertél! És megtorladt a rossz;
S egy kicsi szirten
Álltál te - és körül a gond, baj, nyomor, -
Óh, be nehéz volt!
Lázás szívvel, mint megszorult vívó utolsó
Hősi csapást ont:
Írtad a verset! - Kietlen volt harcod, s kietlen,
Dúrva a véged.

De híred megváltottad: örök hírt,
Mártiri élet
Árán! Ám keserű s bús e hír nekünk, akik
Láttuk a Pályát -
S mondjuk: becsültek volna jobban, míg élsz,
Idők s az élők:
Ma olcsón ünneplők! Drága e hír: ám ma ott vagy
Néped szívében.

Vallanak az utódok, s vallanak mind, akik
Nagyra teszik föl
Az életet! Útmutató, csillag és példa vagy!
Mert nyomor és gond,
Balga, szűk-szívű és irigy megpróbál, amig élsz,
S küzdesz a Téren: -
Ám élve-halva győz a Nagy: s az Eszme él,
Hőse nevével!

A LÁTOMÁSBAN

A látomásban időzésed
Hogy tart még egyre! Két szemed
Tág ablakában állva nézed
A száz-bomlásos életet;
Mintha föntről, mint tárja résed,
Mint bolydul, őrvöng, kél s mered,
Mi másnak tánc, jaj, gyönyör és seb -
És ami történik veled.

Hihetetlen s únt, kerge láncát
A sok napnak, min verve rángsz át,
Mint szörnyű Kényt szolgálva itt:

Bolond táncban s iszonyú rendben
Nézhén, nyögve, s élve, a Minden,
E lázas isten álmait.

VIHAR FODROZZA ATLANTISZT...

*„Mert a hadak megsokasodtak,
Mert a vadak elsokasodtak ...”*

(Ady)

Vihar fodrozza Atlant
S a Pacific vizeit, - hallod a morgást? -
Színén ágyuk terpednek, a hajók
Rengő kémlőcsövén át a halál
Céljait lesve. Zengő és bódult és boldog trópusok
Honosodnak a Rémmel;
Tarka madár
Hazát vált és bámul a fintoros, sunyi majom,
Embert gúnyolva.
A lélek retten és a dal fáradt, felzúgni megint -
S, két vad vész után, a veszedelem
Dobjait ütni,
Kiáltani az Ember
Roppant veszélyét: míg mélyen, azt hiszed, csak
A Sors segít már.
De a Sors itt van;
Markunkban s észet, belátást
Termő agyunkban! Mert nem lehet, hogy
Az Ember géniusza sírva hagyjon,
Ámultatóan elért és nem álmodott
Magasságok után!
Óh, hol e sok csudát
Teremtő észnek, bátor, nagy, hősi, emberi
Erőnek íznyi része csak:
Hogy, - míg a por, sár, anyag keretén
Kitörve, ím, világokat ostromol, -
Befelé hasson!? s az ősi vadat
Magunkban megfogva, méltón magunkhoz,
Keljen a démon ellen!
Új s új nagy tett után,
Mi lelkesítve fog
Száz földet egybe: fogd egybe az embert,
Közös-egy dicsőségű-sorsú,
Boldogulásu, bukású (mert nincs külön már)
Eszméltető Egy-Testvériség!

Mert nincsen immár
Útja kalandnak
Többé, részlet-baj, elkülönített vadak
Vitája! S ha egy helyen ég:
Minden robban. Már el nem választhatón
Egy a balsors, gond: mint ahogy
Eredményekben, (mert száz nép, szellem leleménye, tudása
A lépcső, mint szállt a legújabb merész):
Egy a dicsőség!
Hogy tombolva többé ágyú ne vesse
Szét, ami van, jó,
És mit a hit vár:
Csitúljon az önérdek!
Terjeszd szét enyhedet végre, belátás!
Mert had nem hoz megoldást,
És élni kell a Földön.
Szárnyaló szellemével immár
Egy istenült lét holnapját tapogatja
Az Ember: -
Ne hulljon semmibe, éjbe, most, hogy
A régi rossz fogy,
S tárul a földi börtön!
(1963 őszén)

ÉV-VÁLTÁS

Ismét egy év; sok megpróbáltatásé
S veszélyeké talán és újra szép
Csudáké. Zűrzavar s fény és kavargás
Között: de az ember előre lép.
Előre mégis; hirtelen bukások
Szegik bár útját, nem várt éjszakák;
Írányt veszt és rossz múltba visszasedül,
De túl, amott, hív, int az új világ.
Mint régen intett - hogy az Írás írja -
A pásztoroknak, kik a csillagot
Kövelték. Vér kísértsen, száz gonoszság,
Csak nézz előre, messze. - Virrad ott!
Győz a megváltott ember: s már nem árva
- Letört – ígék útján, de akarat,
Erő, felismert szükség daca hordja,
Hogy ami volt, vad, rút, úgy nem marad;
S ha lágý, dús szívnek szava szép, s a tömjén
S álom, mit messzi ígéret hat át -
Vén emberségünk útja már az Ember,
Ki kézben tartja sorsát, önmagát.

AZ ÖRÖK MENET

Halkabban csetten az idő órája: már háromnegyed

Előtt az év, és újra egy

Teljes kör zárul majd. Izzad a nyár, pirul, úgy fut, siet,

S ember-időnk is vele megy.

Fusson, csak hasznosan! Minden perc drága, s mit munkádba vetsz,

Csak azt élted és az marad;

Szódd a szenvedélyes verset, házat emelj, hön vasat edzz -

Ki életet vet, azt arat.

Minden más semmi! E világ építése csak, amiért

Élni jó, míg ép ész, marok.

Nézd, mi van itt, minden, száz város, mű, élet, szép-rend-kisért -

Rakták elmék, kemény karok.

Ezért van az élet! Teremteni (és nem, hogy éld csupán,

Élő lárvát, több tetemet

Szülni a sírnak): hogy lépjen mind tovább, át száz hős csudán

Az ember, az örök menet!

CSUDÁK TANUJA

Hihetetleneket

Megértél! Nézd, mint vetítve, filmben -

S mint a legendák játéka, minden,

Pedig itt van csak hátad megett

Mind, amit ámulva emleget

A ma s idézve írja:

Mint égrázkódásnak hangja, dörrent

Egy leomló világ és iszonyú sírja

Fölött bátor sereg ment,

Elkezdeni nagyot és ismeretlent.

Láttuk az eredményeket! -

Nézi szemed

A száz akadályt (döbbensz: nem lehet

Legyőzni): s már új kép hoz, mint útját remeged,

Új hihetetleneket!

Világfordulót,

Bátorság, hit, dac, ember-ész

Diadalait,

Csudákat, miket megvalósított,

Mint hős évre év kél,

(Eszteendő, miket léted még beölel!)

Láttál, megéltél.

Mint aki álmodott,

Robogtak rajtad, melletted el

Roppant nagy dolgaik: s még közel, közel!

Óh, nagy-voltodra bizonyíték,
Ember!
S hogy erőnk mindenre elég
S a sors le nem ver,
Ha a rosszban nem nyugszunk - s tovább
Mehet mindig a láb,
Ha az erősben a jobb hite ég.
Óh, míg a világ - s így nem jön a vég! -
Példának nézze száz nép, nemzedék.
Hitünket edző nagy alkalom,
Új út s orom -
Buzdítva zengjen új s új dalom!

ÉPÜL A VÁROS

Házfront házfrontra, mint tolongó tenger,
Egymást túllépő hullám, tör előre,
Új s új helyet hódítva az életnek;
Tűnj, pusztá, bokros! Fal, szökj, égre törve!
Állok egy ormon és nézem a zajlást,
Hogy tódul házra ház, csúccsal a hegynek,
S mint roppant hab-dagály dőnget hegyoldalt,
Úgy érzem, a rögök körül remegnek.
Épül a város, a sokszor ledöntött,
Mint láng, száz s száz helyen harap a munka,
Ujulva gyúl az olthatatlan élet,
Mint rossz álmra, nézve múlt magunkra.
Csodálatos iram! Még számba sem vett
Szemed most-nőttet: és már tova nézel,
S mint hegyláncról hegyláncra, a tekintet
Új s új hős tettek távolába vész el.
A friss munkás kezekben ég az eszköz,
Mint új s új tervet, célt kohol a szellem -
Hogy rom s rossz múltán mind előbbre lépjen
Az ember s képzelt szebb világa keljen.

NŐ AZ ŰRBEN

Valentyina Tyereskova űrrepülése alkalmából

Az űr úttalan vadonát
Mily zene, csengés hatja át?!
Óh Ember! Egy-feled, hived,
Hű társad, aki követ!
Nem vagy már ott sem egyedül.

Óh csengő hang! A nő nevet:
Csillag a csillagok közül.
Ámul a kozmosz és örül.

Óh nő, ki társként fönn repül!
Köszöntés, üdvözlés neked!

Dicső út! Még semmibe vett
Csak tegnap: a múlt odalett,
Láncot, port a nő levetett,
Munkában-egy: egy-joga lett -
S most nézd, a por, felhők felett
Hallatlan útra hogy szegül,
Versengve szánt vad úrt, teret
Együtt: ki ért, fűt és szeret.

Óh nagy század! Évezredét
Túlnőtt iram! Mint lázbeszéd
S álom! S óh ember, újra szép!
Mint társ, száll ím a nő veled:
Csillag a csillagok közül!
Mint célt tár, int és cseng feléd
S ámul a többi és nevet.

Nem, többé már nem egyedül -
Győző úr, rossz s minden felett.

(1963. jún. 16)

EGY VETERÁN LEVELÉRE

A Székely Hadosztály 45. évfordulóján

1

„Lassan fogy a tábor” - kesergi Harna -
Fogy a hadosztály! Csucsá téli hatalma
Sem gyűrt védői; Szatmár és a Felföld
Halál kockáin könnyű kedve nem tört
Roham népe; s ama virágba bújva
Jött májusé, mikor (lankadva) újra
Lendült a láng. Rakamaz átkelői,
Tisza védjén; s a vad kalandé: ölnyi
Rajban páncélvonatot megzavarni,
Szál fegyverrel! Bolond had! Élni-halni,
Mint játékra menvén. Hévbén, havakban
Hídfőt állók; kemény, hajszolt utakban
S piros, poros mezőn. Óh idők! Emlék!
Mi múlt, a múlté és a had pihen rég -
Pihen már: és nem tűzben, de a csendben,
Mint az idő ölü perc-ölme rebben,
„Hull a hadosztály” - írod Harna, régi

Bajtársam! S te se jársz, a múlt regéi
Közt ülven (már azok!) a pár maradthoz,
Vén nyugdíjas; kedved fanyar, szived rossz,
Ama hajdan víg. Ám a kikelettel
A vén fiúkat összehívod egyszer;
Kik legelsőkként voltak ott a harcban,
Ős-huszonegyest; tán mindössze nyolc van,
Tán annyi (létszám-jelentve, miként rég):
„Két parancsnok és hatfőnyi legénység”.

2

Pajtás, hívd egybe! De ne csak a nyolcat,
Hívd valamennyit! Kik bajt tűrve hordtak
Ama télben; s tavaszi, rendezetlen
Első-, vissza-, rettenetes menetben,
De vígan, ífjan. Hívd a hősi rend, hit
Friss hadjait (hangjuk még idezendít),
Amint a vert ujjulva kezdte harcát,
(És társként a kor élén Magyarország!)
Tokaj, Felföld hősét mind. A reménység,
Álom, hit, vágy, mint első szerelem, még
Zűrös, boldog megszálltját. Írd kezedd
A nagy parancsot, s mint riasztva, verd fel:
Jöjjön a hadosztály! Óh, ífjan, épen,
Régi szívvel, kar, kedv, hit telijében,
(S álom, hogy hány nincs s öregsziünk, öregszel!)
Úgy, mint voltunk, még együtt lenni egyszer!

3

Fiúk, kik éltek még, büszkén s szerényen,
Örüljete! Legyen, kié az érdem,
Dicsőség vagy egyéb: de mondhatatlan,
Fizethetetlen az, mi a tudatban
Ott ül, derék munka jutalmaképpen -
S mi ér föl evvel? (S kicsinyelve éppen
Csak bús mosolyt kelt!) Hogy a küzdelemben,
- Jöhet (s jöjjön!) száz s száz új, hősi rendben -
Ti elsők voltatok. - Zendült az ember,
Új világ indult hittel, értelemmel
A földet, népet egybefogni! Nagy kor!
S ti ífjan, szívvel ott voltatok akkor,
Küzdven. - Egyébért érem hulljon és zsold -
Ennek: csak önmaga jutalma! Szép volt!

FÁRADTAN

Fáradt vagyok, ha a napokba nézek,
Mert az embernek gúnyja már e játék,
Úgy táncol, mint kit rossz bűvők igéznek,
Hatni vágyó betűinkre mi vár még,
Álmunkra, költők? s ki tud egybefogni
Mindent, mi itt őrzöng, zúrben, zsivajban?
Népek bomolnak, hadak dühe zajdul,
Most kelt a föld a vérszből s újra baj van.

Hallom a sok hírt, olvasom s legyintek, -
A szívemben már tompaság, letörtség,
Ki győzi számbavenni, s kéz, ki rendet
Tesz itt? Vagy: „Vesszen meg az ember! Öljék!” -
Mondjam, s felejtő, szép álmokba bújjak,
S mi dúl körül, gúnnyal nézzem, könnyel?!
Másnak kellett volna születnem akkor!
Mit látok itt: már csak vész-, tűz-özön-jel!

Süllyedt világok képe van előttem,
Mik elmerültek esztelen hadakban,
Óriás-émlék pár kyklopsi kőben,
Mit hülve nézel, néma iszonyatban.
S belőlünk mi marad majd? - kérdi halkán
Riadva, belsőm, a gond- s félelem-vert,
Ha úgy jön... De nem! Nem! Hiszem, a végső
Perc s belátás megmenti még az embert!

JÓJJ ÚJ VILÁG!

Repülők rebbennek ott messze fenn;
Búsan gyönyörködöm
Villámukon: míg félve kérdezem:
Vajjon mi jön?
Mit hoz megint az ember-lelemény,
Mivel lerontsa, amit épített,
Annyi nagyot! - Csak egy maradt, szegény,
Hazátlanul: a szeretet.
Fáj a szívem, sok év ül rajta már,
Sok év, tapasztalat,
S maholnap ott leszek, hol száz remény,
A föld alatt.
Fejem bódul, mennyi vad, rossz, kevély
Kísért a földön újra s újra föl.
A szeretetnek hangja nincs: de él
Az ős gyűlölség és ököl.

Ezért csak bús öröm, mit zeng a kor,
Míg mindent a gyilok
Vesz birtokába. Jóra szült csodák -
S vad zavarok!
Handabanda, vér, összevisszaság,
Hol ott lobban a téboly, hol meg itt;
Istenül és bolondul a világ.
A sok rémség már undorít.
Mindíg így volt? Silánynak tán vigasz.
Reménység, légy velem!
Jőjj, új világ: s ne rosszban új: de más
Történelem!
Hogy ne reszkessünk, mint földön, egen
Szemünk új s új csudát ámulva lát -
S nyögjük a jót ölésre ridegen
Fordító embert, ostobát!

AZ ÉPÍTŐ ÉNEKE

AZ ÉPÍTŐ ÉNEKE

*A Chartres-i katedrális egyik jámbor kőfaragó építője,
munka közben, mormolja magában*

1

Ez az élet csak árny, s miben felednéd,
Az is, napunk előtt tovaenyész -
S olyat kívántam, ami több; mivel, mint
Fut az idő, egyre jobban megült
A voltukban nyugalmat nem adó
Dolgok szomorúsága. Hisz kínálva
Hoz itt a nap ezt, azt s amint kezéd
Fogná: s a szomszárban fűltig kószolón
Míg forogtad, ínyedben fínoman
Érzed a földi árva és szegény
Dolgokban a fanyar-ízű halált.
Mindenben ez van, az únt, balga semmi,
S marad a végtelen vágy; űr, amit csak
Egy végtelen tudna betölteni;
S pótlás minden. Így, a tompíthatatlan
Élű kinnak tüzet törni, fogadtam
A művészet kegyét: mint, keresetlen,
Forrongó bensőmből szökkenve, formát
Nyert száz hang, kép, s hazard játék-teremtés
Gyanánt rögzítettem az álmokat,
Sajgó örömben. Óh nagy-szomszár lélek
Csöpp-balzsama! Gyarló, próbált menekvés!
Mikor szegény kíséreltem a nem-várt
Hír röpke visszhangját zengette. Mert sok
A nem boldog és les magába-zártan,
S némán: szót, oldást. Óh bűvös művészet!
Szép, könnyülni-játék! Amit akartam,
Túlteli, sok volt a derék tömegnek
S engem nem könnyített. Nincs így kiút, nincs!
Ha van sok is, kinek van, s ki nem is hord
Íly telhetetlen lázt, igényt; a köznap,
Kényszer, parancs, élés, rend, köteleesség
Útját járván; söt kedves alkalom-szült
Helyzetbe - mint család, pálya s barátság -
Illeszkedvén, még boldog is, felejtí,
Mint álmokat s ifjúkora szerelmet,
A lelkiileg többet, mint ami itt kell,
A napi rendben. - Én kerestem ezt is.
Óhajtozó szívvel veszttem el - únt, bús,

Kalandor - női szem beláthatatlan
Lágy-távlatú s új s új gyűrűkben egyre
Messzibb, rejtelmesebb, mély-bűvű fénnel
Magát fátylázó, kifürkészhetetlen
Tengerében: Vak keresés te! Kába
Sugártól vont bolond tánca a látszat
Útvesztőin! S vágyak csalója: szépség!
A dolgok ős-mélyén - vagy valahol tán -
Élő valóként ottlevő, s a mindent
Rejtelmes lüktetéssel átható-
Vonzó Tökéletesség messzi Napként
Visszasugárzó képe-mása! Isten
Szemének pillantási-pontja! Vágyad
Mohón illetné, inná: s mit elérsz,
Tükrön fénycsillám, csalfa felület.
Hányszor gúny s fintor arra, mit belül hord,
A nőben a szép - óh lidérc üzői! -
És végtelen szomj dús csapdája csak.
Így csökkent - láttán nem képzelgve - lázam,
Itt hordván neme végtelen siralmát,
Pár-választási álcaként a Szép-pel;
Vagy fel sem mérhető kincseit annak
Áruként tárva, nem tudván, mi érték,
Mint gyémántot lelt vad, potomra dobva,
Hitvány üvegként. Vagy, mint nem egyenlőn,
Nagy-tétü játékban, egy odanyújtott
Gazdag lélek hittel teli, egész
Világát elfogadva: dús adóként
Élvezvén a Szép bűvölő hatalmát -
Az avval csillogó lárva-üresség -
Szívszagató komédiája közt a
Nemek táncának. Mert egy elveszett
Mennynek (mesés volt-ős-egységnek) égve
Sajgó hiánya könnyültét az ember
A szerelemben keresi; a két
Véglet egységében: És míg a négy kar
Reszketve zárt kapcsaiból a dúrva
Halál ki nem tépi (óh földi, véges
Dolgok legszörnyűbbje, mindennek átkos
Gúny-semmisége!) - boldog is lehet
Nem egy, s az egymást-meglelés nem álom -
Ha nem e tündér-káprázat, a szépség
Futó-bolondjaképpen, de a lélek,
Emberség szép láncában vágyja azt
(Míg ál-szerelmek korcs, sivár üzelme
Tombol, nyüszít körül): Ám bárhogya is van -
Kit minden-elmulón-túli igény visz,
Nem áll meg itt, az ideiglenesben,
S még méltó társ és külső nyugalom
Enyhén is csendben megszólal belül

A végtelen-vágy; mert két-arcu lényünk
Egy teljét szomjaz: és mit itt a térben,
Létben, napban tehetsz, elvégzi kéz,
Erő, - de mit munkáljon az a részed,
Mely sokszor úgy szenved benn, mintha nem
Innen való volna, s valami rejtett
Különbre vágy? S ilyenkor, mint a semmit,
Hagynál már embert, s mindent, mit teszel,
Botot ragadva indulni, utatlan
Nagy úttalanokba. Mert hontalan
Az ember s mindenből kimenne - érzi sokszor -
Egy álmodott világ-vég semmi-szirtjén
Az elveszett hazát siratva, sajgó
Honvágyban. Gyenge perc! Oh bús, bolond,
Magát így elhagyó! Aki - mivelhog
Kínlódva érzi, hogy több, mint amit
Magából az élet s a finomabb
Szellem szép rendjén is kiteljesíthet,
S valami mást vár, s mert nem tudja, mit -
Ohajtoz egy köd-honba. Amikor
Így illan mind, mire támaszkodott
S mit üldöz vagy elért - eszmélne végre,
Hogy mi nyugvást jelent s méltón betölthet
Embert, ezer s ezer próbálkozáson
Is túl már: ha túlépít önmagán -
Emberfölöttit! - Én ezért, a nagy láz,
Elégtelenség, forró nyugtalanság,
Ingó és árnyszerű ezer kísértet
Meggfoghatatlan és szorongató
E rém-világában oldást, nyugalmat
Lelni, - s únván, mi van s fogott - a végső
Dolgoknak szomját gyűjtöm csak magamban,
Nem meddő vágyban: az örökbe nézvén,
Teremtve, ami nincs. Eképpen eddig
Hiú dolgokra költ szerény tudásom
S eszközeim javával, itt, e - messzi
Időkben állni szánt s még sohasem volt
Csudáju - dóm nagy hívő áhitatban
Csupán a Műre (s jutalomra, hírre
Nem) néző jámbor építőinek
Sorába álltam. Sok meddő, sivár vágy
Fordult s a tett fűtőjévé szökött;
Nem ingat száz szél egymást váltva már s lágy
Ön-elhagyás! Hit, állj hátam mögött.

2

Óh, röpke napnak törpe szenvedése,
Feloldva egy Nagyban! Óh percnyi gondok
Híg semmi-árnya, kurta örömök;

Vér-, szív- s ideg emésztő harca, kín közt
Tartott magunkért, száz leső veszéllyel -
Felejtve s eltemetve! Már egyébert
Vítt küzdelemben, mint e vak sanyargás,
Éh, szomj, sok külső kellék lomja közt,
Hogy meg ne haljunk. Vagy, e testi rongyok,
Szükség vagy szenvedély, ital, falás,
És fej fölött tető, s ágy nyomorult
Csontot pihentető parancsain túl -
A hír, rang, érdem, bámuló szemekben
Emelkedés, s úr-, s nő-kegy! Mint gyerek-
Játék, nagyos kislány s virgonc süvölvény
Sürgő buzgalma a bohó mutatvány
Arcot pirosító virtusa közt,
Felnőtt-szemet lesőn: Óh híg dicsőség!
Óh! bábjáték! Száz s száz bolondja: Messzi
Látvány ma mind csöndes, révült szememnek,
Már itt a tornyon! Oh zűrös, sivár tánc -
S bódultjai! Míg a magára ébredt,
Rút széthullás s a Vég veszélye közt
A csaló dolgokat felismerően,
Meg nem tanulja - mentésül s a Többért
Egy Roppant-ba építeni magát!
Boldog, ki így van! S nem könnyű menekvés
S lány munka, nem! Kínna vitt s végtelen
Száz úttalanjában (mint tengereknek
Hajósa, nem térképezett habon,
Szirtek, szörnyek közt, eddig ismeretlen
Távolokig) - ahogy, még soha nem volt
Pályán, a síma, sík habok helyett
Az ég meredekét mérő merész terv
Szerint, oromló, hallatlan gerincen
Bizarr csodákat csipkéz új művészet!
Képzelet száz kalandja, nyüzsgő, furcsa
Látomások - mint ott tolongnak a
Szorongó agyban s mind lebíratatlan
Kénnyel küzdven, hogy testet adj nekik,
Megfojtanak különben: Míg te fürge,
Fínom ujjakkal, gyúrva, vésve képzéd,
Minden kis mozdulásban, könnyü-karcsú
És lehelő-élő-virág-meleg
S lány női testek és fintori szörnyek
Cirmos s ördöggépű hadát. Vagy Isten-
Megszállta szentekét, az égbe révedt
Hold-fenségű szem s lány-körű fény-udvar
Tág gyönyörében; és tüzet lövellő
Vak-mélyü poklok föld-igázni indult
Orv, vakmerő hadát ugratni szánt
Kinyúlt, de nem csapó karddal. Azonban -
Mint testbe öltözött zene, avagy alakban

Megjelent szerelem - nézd ott, a boltív
Hajtása mélyén: mint égből kilebbent
Liliom-Mária! S - ha van a halk kéz
Hab-illetésénél simább puhájú
Szeretnek hatalma - nézd a rogyant
Sátán-erőt, mint csínyen-ért kölyök-had,
Sunnyítva, - és a roppant arcu szentek
Kő-, jég-szinén az elcsordult gyönyört
A Nap-mosolytól. Tiszta bűvölet!
Tűnt menny ígérete! csak (még közel
Ahhoz:) bimbó-gyerek - s hajnali harmat-
S pír-ülte női arcon így töretlen
S még így maga-tudatlan. Óh gyönyör-perc!
Óh kőbe írt boldogság! Szíved olvad
S a habszerű kőcsipkék szinte csengnek
Egy zengő mennytől. Dicső mű! Dicsérd,
Hisz nem magad kezén kelt; s azt hogy a
Porból eredt s csillám-éltű halandó
Márványban, kőben s a kényén sok arcot
Nyert anyagban istenként mint terem
Elmulthatatlant! (Óh nagy Ég, bocsáss meg
Vakmerő szómnak!) De Neki dicsőség -
Ki szél lehelletén is reszkető vagy
Aléló, bús hüvelyünkbe, kegyelme
Teljén, örök-önmagával beoltott
Magunkkal, rajtunk túl alkotni jegyzett.
Ezért a mély szomj hát, míg nem leled,
Mit céloz forró kényszere! S ezért
Zengje még a tagolt beszédre néma
Állat is Őt; s fogadja kegyesen
E lant-verő ökröt: dicséretére
Formálván itt, vidám, hű áhítatban,
Hogy minden lény hódolatát jelezné,
Szerény erőmmel. És nem ám a roppant
Nagy doktorok erőt és bölcseséget
S tudást példázó képeként - amint azt
Mutatná, szent szokásként, a kiválót
Ábrázó tisztelet! De itten álljon,
Magában, mint van, s nem tudósi jelként,
S célozza, hogy az állat is, szegényke,
Nyelv-béna szájjal áldja azt, hogy élhet,
Füvet, vizet és még a jármot is; mert
Jó itt, e büszke Rendben élni, tenni,
Ki-ki erő szerint legjobban. Állj hát
Itt, néma zengő: s tán hatóbb szavakkal,
Mint sok poéta, ki ékes beszéddel
Nem mond semmit. Zengj, lant-verő barom!
Jövők talánya, kik majdan, nem értve,
Kérdik talán, hogy jutsz ide, a szent
Glóriák s dalosok közé; s tán lesz, ki gúnyt vél

Benned: Ég látja jámbor lelkemet!
És most elég! Szűnj már öröm, dicsekvés,
A cél előtt, a munka közepén -
Erőnk szűk s iszonyú a feladat! -
E tornyon itt, a Műben és a sorban,
Hágó talpunkkal mind fennebb, magunk
Emelte új s új magason! A véső
Sziszeg s csattan a fürge kalapács, bong
A mély kő és dühödve visszamordul,
S tüzet fúj az építőre: míg az, vad
Homlokkal, szikrák villáma s a vert tömb
Porló fehér viharában, csak egyre
Tekint: mint vágni, vésni ki a márvány
Álom-görcsében alvó, beleképzelt
Alakot, eszmét. Óh víg küzdelem!
Jó szenvedés! E sajgó és mezítlen
S mindig bizonytalan kis Én-t feloldva
A munka ritmusában! A merész s mind
Növőbb mű alkotóinak rendjében itt, -
Óh hív közösség! így együtt, a büszke
Boltívek hátán (több, mint bírhatók
Súlyát hordozni kárhozott Gigászok
Görnyedve, majd gyúlt-dühü göggel égnek-
Hányt terheként) felugró nagy falak -
S kietlen és tátongó meredélyén
Bizarr csodák (hiszem, minden jövőt majd
Ígésző) építői. Száz kar, egy cél!
Óh Szép! hajdan hitt - s még magányos - álma:
Csak közös kéz teremt méltón nagyot.
Itt - s mint e szél-magasban, megfeszült
Ínnal, marokkal - úgy a kiterült
Föld hátán, szerteszét! A városok,
Házak dús életű, s a forró ész, kéz
Százféle és csudás formákba öltött
Rendjében. Szép-ívű hidak, utak,
Dús lelemények, lét-hordók, -teremtők
(S hajh, rombolók is!); az anyag s a szellem
Egymásnak átadott dús örökében.
Térben s időben: Mint emitt, kezem
Nyomában, mit - száz névtelen előttem
Végzett, s művében és a szív szerény
Örömében jutalmát megtalált
Munkáját folytatván - továbbvivő
Utódjának itthagya a Névtelen.
Óh perc serénye, minden suta tettel
Tapsért szorongó! Hírt nem űz a nagyság,
Csak belső jót; s nagyot tehet az Egy bár:
Sok névtelentől épül a világ.
És mi a mű különben, bármi is,
Hatásban, útban, mint nagy ujj-gyakorlat

Ábrája, lomja itt, e lét-műhelyben -
A mind nagyobbért, - s a méltó siker: mint
Lesz mind több az ember s épül a lélek.
Ez minden. És ezen függ e világnak
Útja s dolga; s min nősz: a küzdelem,
Mint lábaink új fokról fokra hágnak,
Magunk rakta lépcsőn. Hit, légy velem.

3

A tornyok és a dolgok és a boldog
Dalát mondom! Titkok nyíltát s a békét
S megérkezést. Itt mormolom magamban,
A munka közt; szám mormog és kezem tesz,
Mintha a véső-vájó fürge ujjal
- Szavam kísérve, bízattva - a buzgó
Lélek s test futna versenyt. Óh, mohó
Láz forrósága! Mind nagyobb ütem, vágy,
S elégedetlen szív! Óh, képzelet
Megvillantotta annyi lehetőség,
Ahhoz, mit tett kezed! Új, hihetetlen,
Fél-ébrenlét s szender mutatta, részeg
Fantáziák; ámulató színek s csak
Álomban képzelhető csuda ábrák
S még nem volt szó; miket - mondod magadban -
Megrögzítsz majd: s köd lesz mind, mire ébredsz,
Mint más álmok; s marad a fájdalom csak.
A vakmerő s a rajtunk-tul-ba törtnek
Titkos sebe: ki földre hozni vágyott,
Halál kapuin innen még, olyant, mit
Csak ott találsz tán: és minek szerény
Árnya, mit alkotunk. Tökéletesség!
Nagy láz, magunkon túl tenni, tovább -
Kik, mégha az álmok elérhetetlen
Csudáit is felülmúlnánk, azon túl
Vágynánk még: mert a cél, miként a lélek
Szomja: a Végtelen. És annak is
Hány burka van talán: míg mindenben
Átjutsz az Ős-Egyig? Óh lázas álom!
Csúcsok szelétől felvert képzelet!
Mert magasán vagyok. Magasra hágtam,
Apák művén át ím, ez óriás
Katedrális Isten-ihlette, jámbor
(S így még kegyelme gyermekeinek
Merésével megáldott s lehetetlent
Nem értő s ismerő) alapvetői
Nyomában: Chartres-ban, itt, e kicsi dombon
Egy műre szánva már csak életem.
Egy műre: melyre - hogyha néha, talppal
A földön, szem-szükítve, mérve, mester

Módjára, nézek, nap, szél, ívek, ormok
S állványok szédültje, - hadd mondok el, hogy
Nagy, amit érzek! S hogy gaz és sivár
S bolond, vak örületeivel is,
Mily nagy az ember! (óh, ha építő, szent,
Jobbik lénye legyőzi majd magában
A rosszat egyszer): S hogy a nap s a dolgok
Nyomoru, szürke vesződésein túl
- Jó nyugtató ez, valld szív, s ha szerényen! -
Az Örökbe épültem. Itt a Mű,
Kezemnek is munkája: életem
Értelme. Büszke ház! Széles alapja
Nyugalmán terpedő, szirt-forma roppant
Hegynyi tömbjén karcsú, könnyen szökellő,
Szellős, büszke tornyai - odanézni
Is szédítő - ormainak hatalmas
Nyomatékával a földön! Az ember
Győző, szűk földi létén túl-törése
A halál házából! Felemelő!
Mert a nagynak látása is nagyot szül!
S ki nézi csak: megtudja, mire képes
Együtt az ember, bár kicsi magában -
S hogy ez van: tiszteletet ad s hitelt
Sors-vert fajunknak! - Mert küzd, szenved és
Meghal az ember: fut perceivel -
S ki alkot: él csak. Zengd, víg számvetés!
(Chartres, 1963 május - Budapest, 1964 február)

NYARAK VÁNDORA

ZÖLDÜL MÁR A SÖVÉNY

Zöldül már a sövény
Kis madarak seregelve riognak,
S túl már durva jegén
Táncol a kedve a könnyű haboknak,
S mint iramodva, lejtve csobognak,
Játszik bennük a fény.
Új zöld, röpke madár,
Mint riadoz hada messze a rossznak,
Bimbót fejt a sugár,
Sárga rögön a füvek fakadoznak,
S friss tavaszunk - köd-orozta, gonosz nap! -
Itt van, int jele már.

ŐRJÍTŐ TÉL VOLT

Őrjítő tél volt. Az ég megszakadt,
Bomlott a hó és az élők remegtek,
Bajok szele érzett, fagy, gond, veszély,
Fuvalma kárhozatos árvizeknek.
Bolydult év-vég s lázongó év-elő,
Föld, ég dús volt a rendkívüliekben,
S most csacska enyhet hint el március
Petyhüdt hava s a szív repesve rebben.
Megint megéltünk egy rosszat: s ha múlt,
Hagyjuk a múltat, fagy-gőzt, dérvirágot;
Keljen a jobbra-kedv, fátylas-szelíd,
Feledd mi baj dúlt, és gyógyítsd, mi bántott.
Felejt az ember; legjobb rá a tett,
Zavart temetni, kint, mi volt a télben;
Bút bont az új szél asszony-surrama,
Csikland a vér, serkenve, kicserélten.
Várd hát a jót; dús ingert hord a lét,
Sebten ujulsz, még forró régi sebben,
S jön a zengő idő, fény, szép madár -
Vártabban nem jött és tán soha sebben!

TÁJKÉP

Mire eszmélsz: szebb lesz. Fut a bomolt hó
És álmokké lesz a lét hasonló,
Mit ébren álmodsz. Csengő víz-csevetben
Lélegző föld lengő illata lebben
És sugárzás derül, öröm, körül s fent
És áthat az új nap lágy langya mindent,
Egy napról másra. Óh, amire ébredsz
Még egyszer: a rideg kép újra szép lesz;
Bimbót szülvén, a fák duzzadva formak,
Ne nézd, mi tél még: tavasz lesz maholnap;
Égen, földön, váratlan, furcsa csendben,
Zendül az új lét, kint és a szivedben,
Eljön a szép - s ha még álom-büvölten,
Kikelet érzik fában és a földben;
S mint kin varázs ül, közelgő víg, ünnep
Megfoghatatlan láz és öröm ül meg;
Mennél, szaladnál. S még ha hó van, álom,
Fehérlő csönd ül alvó sok határon -
De már utolsó! Szemed gúnyra nyíltan,
Belsődben mondhatatlan könnyű hír van;
Orv dermedés fogy, elsápad a bánat,
Szív, ébredj, a tavasz jön, a vidám, vad;
Áthúztad a rosszat, s kergesd, mi nyom még,
Március jön, nyílás, száz víg-bolond kép;
Ragyogás rebben szép szikkadt mezőben,
Tomboló tél fut, még dühödt menőben,
És forr a szív, magát sem bírva, tágan,
Várt gyönyörén a víg, lengő világban!

ÁPRILIS

Egy madár szólt rám: Azt hitted talán,
Örökké tart e bambán, ostobán
Csüggő tél? Kínzó csillámmal a jég
Sajdít, csikland, s e lenge semmiség,
A hó üres, vak jeleket hadar
Új fagyról, míg szívedbe görcs nyilal
S öklödbe düh? Kishitü, most te is
Lásd csak, milyen vagy, hogy itt április,
Hegy-völgy suhog, s ing, lendül a faág,
Nagy hó suadván (mint a szolgaság
Tűnt egy napon): lásd, hogy mint változik
A rossz, rút önkény, bármint is hiszik
Állandóságuk; s hogy köd-fal között,
Dér-bajsszal, csillag-gombbal öltözött
Porkoláb-tél uralma: semmi, csel -
S már-már nem hitted, pedig hinni kell!

Most lásd te is, hogy - milyen vagy te is! -
Pattant a jég már, pendül április,
Fut fagyja, fordul, kullog, ami kény,
Mert úr a létben az élet, a fény,
S elsepri mind, ki éjt mond rá, nem-et,
Úr: az élet, s minden más átmenet.

Csak átmenet: s már mást hittél te is. -
S milyen tél is volt! (ám jött április!)
Átok, halál, vész fagya villogott,
Zöld-éj-pokol szórt vér-csillag-lobot,
Vak borzalomtól a szív kialudt
És véltük már: szűnt minden ember-út! -
Vélted már? Tél, kény: bús komédiák,
Halad az év és halad a világ!

Halad (ki kétkedsz: csak neked baj az!)
Törvény az élet, az öröm, tavasz.
(Szólt a madár még, hogy csak zenghetett):
Április itt már, éld víg ünneped.
Baromi tél, lám, megtette, amit
Tudott (silány, vad): s már nyoma se itt.

S már-már nem hitted, mint volt eddig is,
Hogy minden télre megjön április -
Mint *arra* jött (rút, s mint rém-képzelet!),
Mi egy hűján húsz éve: ne feledd!
S mint, csudául, ki meghalt: s újra van:
Gondolj rá, ember! Fuss, szebb, új futam.

Víg április már, a tél véget ért,
Hát éljünk, ember, a szép életért:
Mert ki szabad (- szabadság: fő vagy! -)
S munkálhat, élhet: az örül nagyon!

Friss április, vén téltől enyhedett;
Szólt egy madár, mint torka engedett.

BOLDOG SZÉDÜLÉSEK ÉVSZAKA

Boldog szédülések évszaka,
Száll a szélben a füvek szaga,
Száll a szívben tenger érzelem,
Bú és szerelem.

Már hány éve itten élek én,
Bolygó vándor e tág földtekén,
S frissek bennem még napok, csudák,
Még laklak, világ.

Balga bánat és bolond öröm,
Dac, mely túllép szürke, szűk körön,
Tett és hév, amely csak nagyra tör,
Élet: kín s gyönyör.

Gyűlnek, folynak földi napjaim,
Én csak lépek, mint sok hajdanin;
Mint múláson, törvényen kívül,
Friss lelkem, hevül.

Még mennyi terv, álom és jövő,
Még mennyi fagy és száz drága hő:
Mintha most indulnék az uton,
Vársz lét, szép vadon.

Zsongó nyárban, nyárnak szép delén,
Száll a fűszag, illat ing felém -
Szálló illat, ifju-nyári rög,
Ífju és örök!

NYARAK VÁNDORA

Az almák még zöldek a fán; a rózsá-
Kelyhek, mint tündér-kézben ingatott
Szép füstölők, ontják a láthatatlan
Széltől lebbentve a dús illatot;

S még hő ez, új, mint zengő fakadáskor
Frissen fuvallt, első-mézű, meleg;
Nem égne benne még bánatos, édes,
Vén ízek, bár forrók a reggelek;

S cseng a madár, a kedves, mely elejti
Bűvös hangját, hogy int a július,
S még útja közben nem csügged a vándor,
Fején bár ritkább lombbal koszorus,

És megy csak egyre, mint holnap s a tegnap,
Még mély szemében az a fény lebeg,
Míg kertek, erdők zsendülve bomolnak,
Vagy barna őszben bongnak a hegyek.

UTCÁK, UTCÁK

Utcák, utcák, lábam lépeget,
Mennyi kép fog, lágyan részeget,
Múltjaimból zsongó kirakat,
Sokat láttam, megéltem sokat.

Utcák, utcák, régi bánatom,
Mely kísért itt, múlt kedvek azon,
És sok társ, az arcát keresem,
Vagy ballagtam, írva, csendesen.

Könyvem lapján mintha zongorán
Billentve, hány utca zeng reám,
Hol bolyongtam, versre vetve lest,
S asztalom tér, út, tág Budapest.

Hány kép és hang zeng itt színt, zenét,
Veri vissza bennem ütemét, -
Roppant múzsa, - száz ingere von,
Teljes, friss lét, min serken dalom.

Utcák, utcák, en-lelő helyem,
Múltak tára s új-kincsű jelen,
Útban, zúgban, kis porral, kapom
És mosolygok, húnyt-őrzött napom.

Utcák, utcák, első utjaink,
Ífjan gyűjtünk, úgy lesz valamink;
Dús számolja meggyült pénzeit -
Múltban-dús lép és emlékezik.

ÓH DINNYÉK ILLATA

Óh dinnyék illata, s mézes barack
Ínytöppesztő szaga! Számban az íz
Összefolyik. Dús képzetek nyomán
Egy perc a zsongó múltba visszavisz.

Eszembe jut Torda, a volt diák;
Nyár alkonyán, ahogy a sárgulás
Elborította a sok levelet,
Mint készült honnról a bús iskolás.

Búcsúzott a hegytől, hol - hős legény -
Nagy társakkal kaszált az oldalon,
Hol a hideg forrás kék cseppje folyt,
Kristály kortya hévtől hús oltalom.

Mély-messze a sok-kanyarú Szamos,
Hó-gőzben az ősz Cibles csillogott,
Sötét erdő-öblök küldték a bús
Fájdalmas és fanyar vert-vad-szagot.

Dohos völgyek, ahol elhal a víz,
Mint elhagyott reménytelen beteg,
A sásban, s mint emlék, rég elkopott,
Holt-szag közt ló-csontok fehérlenek.

Hegyei búcsúztatták a fiút,
A fény-harántosok, árny-ittasok,
Este s ha kinn gyúlt a vacsoratűz,
Szikráiként szöktek a csillagok.

Mint visszahozhatatlant síratón,
Megszólaltak az édes furulyák,
És sírtam - míg gyönyör ült szívemen,
Tüzes, szép, zengő összevisszaság.

NYÁR-VÉG

Sárgul és kondorul a nyár dühödt
Tüzén a még bontatlan frissü zöld,
Szélein lángoló, halálosan
Ernyedt lombot hord a szél, mint süvölt.

Még zökkenés sincs észrevehető
A nagy nyár izzó aranykerekén,
Oly gyorsan küllőz, hogy nem látod: ám
Hogy alábbhagyta eggyel, érzem én.

Engem nem csal meg folytonos heve,
Bár egybefolyt fényén kápráz szemem,
De egy látás-nem-fogta hervadás
Fínom fuvalma illet szívemen.

Hajh, vég-nyárral vég-nyár rokon: azért
Illet meg így? - Réz esttől reggelig
Nő, nő a bordás hátszélű, arany,
S levelekkel az út, kert megtelik

SÁRGA, ARANYSZÍN

A sárga, aranyszín s reszkető-barna
Lomb, lám lebbenni kezd
S lassan kiválik az egyszínű zöldből
A kék, piros gerezd;
Lágyulnak a fények és olyanokká
Lesznek majd, mint a méz,
Az ember szeme gyönyörrel telik meg,
Miközben szertenéz.

Elmúlt a vad nyár, hév, mértéktelenség,
A láng ideje múlt,
S a könnyü, kora évszak gyenge szírma
Sorra a földre hullt;
Fojtó illat leng, érnek a gyümölcsök,
Ma az, holnapra ez,
Sűrűl az árnyék, édes a csend: és mind
Hamarább este lesz.

Zárul a világ, magába hull lassan,
A táv mind szorosabb,
De mit is keresne messze, ki meghitt
Melegén puha rab.
Boldog, ki boldog! s nem érzi a bút, mely
Ilyenkor szíven üt,
Pedig úgy enyhítne a táj: hisz oly sok
Szépség van mindenütt.

ÓH KÉSŐ KERTEK

Óh késő kertek nyugtató, szelíd
Nyugalma! Lám, megjött az ősz megint;
Rázza a szél a fák leveleit
S a szívre halk, futó bánat legyint.

Futnak az évek! Alig élted ím
S tovarepült a hév nyár hirtelen,
S míg búsan bolygasz sárga romjain,
Viszi új nap azt is könnyörtelen.

Fut, tovalebben a csalárd öröm,
Emlékben, ha marad a dús, a szép,
Minden úgy perdül a nagy színkörön -
Míg jön megint a kedves, régi kép.

Mint hullám hullámra, vonul az ősz
A nyárra: s az megállást nem talál; -
Lágy futamban tán épp így kergetőz,
S ily bohó játék az élet s halál!

„NO MORE...”

Szép, késő liget; hogy ballagtam itt a csendben
S néztem, a levél mint ágát kaparva lebben,
Vergődve halón, míg szegényült az a lombban,
S lágy bánatom vitt, mint ifju költő koromban,
Vén novemberben, mély, néma, méla ligetben,
Mint a tó vizét már leszűrték s a kietlen
Kőmeder sárgult, hol síkján a híg üvegnek
Friss sikkantások közt víg csónakok libegnek -
S ez mind a ködbe tűnt, lefolyt a lágy napokkal,
Míg én bús mosollyal merengtem, hol a sok dal,
Csók, lány, nyár? - Lecsobbant, lám, a nyár csuda habján,
S én gyászoltam, úgy-jött Shelley-verssel siratván -
„No more, oh nevermore!” - játszi bú, hamis évszak!
S tudtam, visszajössz, s míg meglátunk, fele év csak -
Ám búsulni jó, míg belsőd teli, a csendben,

Mint a lengő lombok lassú zenéje lebben,
És a szív harcol (mit szóval nem fogni, ésszel)
Ál-buval, gonddal, mit lelked szorongva képzeli.

ÓH HEGYEK...

Óh hegyek, osszatok el száz tájba, ha
A vég üzen!
Feküdjek sok helyt, ki mind úgy jártalak,
Szerelmesen.
Szorgalmas lábam hány dombon, hegytetőn
Pihent, haladt;
Ha megáll léptén majdan: fekszem is
Ne egy alatt.
Fáradt vagyok, ma únom a sok csudát,
Ma nem vagyok.
Holnap újra izzok, rajongok, teszek,
Hiszek, futok.
Holnap más leszek, harcos, víg vakmerő, -
Ma így legyek,
Lágy mélybe vágó, míg még fenn járlok én,
Dombok, hegyek.
Mint folytonos napban ki árnyat kíván,
Túlfűlt szívem,
S csöndes képként leng elém, mint már futó
Lábam pihen;
Megjárt útjait símitja még szemem
Képzelt-puhán,
S mosolygok. Körül lágy fény, bú, csönd
És délután.

KÉSŐ ŐSZ

Hazátlanság-érzést lehellő
Mély, nagy sóhajai az ősznek,
Keserű, zord, fekete felhő,
Érthetetlen borúk legyőznek.
Belsőm vad kéz csavarja rongyként,
Morzsolva-gyűrve görnyed és ég,
Mint ki álmodat sirat, suhant fényt,
Fáj bennem egy árvult gyerekség.

Pedig tudom, csak ősz van, este,
Értelmetlen kínom azért van,
Mint szív, en-testéből kiesve,
Mezítlen, porban, szélviharban;
Vagy mint nagy vágyódás betegje,
Búban csüggvén, halott barátan,
S fagy-vert, nem jutván már melegre,
Mert ősz van az egész világon.

HEGYEK, VILLANÓ VÖLGYEK

Hegyek s villanó völgyek futó, gyors álomszerűsége,
Vizek mélységeinek áttetsző titkai, nagy benti béke,
Hihetetlen világ nyüzsgő dolgai, itteni furcsa vidéke,
Sohasem szűnt csudálkozás, s út eszméletlen kezdete, vége!
Benn, benn a nagy kalandban, míg belsőd (s ki ő?) magába s a létbe kérdez,
S választalanba csuklik, s a mindig csak újabb miért a miérthez,
S árvaság, mint úrbeli húzat a szívben, s mint nyílt völgyön a szél tovaharsan,
S élet hideg támaszai, mint a csillagok a magasban.
Mint világ-előtti mély álomból vad-hírtelen feltépve s kivetve, lélek,
Kezed elengedve úttalan útnak és térnélküli térnek,
Szemed nyitva-csukva, ámulva, félve, vad érthetetlenekben, csudákban,
Rettenetes, bűvös, száz kérdésre zárt, gyönyörű s iszonyú, néma-néma világban.

KÉSŐI SZÉL

Süvöltve hajtja a szél
A levelet
S azt mondja: nyugtot ne keress
A föld felett,
Mert forog az ember, mint a tarka-veres
Őszi levél,
A sorsban, s ha ejti, már nem is él,
Nem is él,
Mert csak a forgás a cél
A rendben: és
A szenvedés.

Tegnap még amott
Nyílt s nyelte a lágy lég-dallamot,
Mely mézzel surran ott
Szellős gally tetején,
Nyár és dal idején,
S most hányja, mint lomot,
Az ősz, mely jöttén áld is, ver is.

Mint a levél, olyan az ember is,
Nem hagyva kis nyomot,
Ejti életét, a hamar illanót.

Mert ősz jön, mely áld is, ver is,
És vesz minden, még ha nyer is,
Dúl a sors, szél, s ha fogja szender is,
Hull a lomb és az ember is,
Táncolunk és nyögünk.

Rebbenő, késő ligetben
És kínban forró szivedben
Jár az ősz. Te, ki ott fenn:
Adj nyűgovást nekünk.

PIROS BOGYÓK

Pirosló szép bogyók
A cseppenő erdőben,
Fák, lombokat hagyók,
Oh árnyékban fogyók,
Borong az ég felhősen,
Esője lóg,
Messze a jók!

Te is, ki úgy lépdeltél itt kába királyként,
Most fázó melledre szívd a sárga, szitált fényt,
Szíved védő rongyait lassan kapcsolva sorban,
Míg nagy nehéz fájásként könny csillog a bokorban.

Pirosló szép bogyók,
Vér-cseppenve fagyók,
Mint megölve rogyók,
Hideg erdőben,
Zárul az ég felhősen,
(Víz lába lóg,
Messze a jók)
Mint könnyben rebbenő szem,
S mi nyomasztja, nem tudja ő sem.

NŐ, A TEMETŐBEN

Jöjj mély öleddel s a sok bamba sírt
Nevesd le; tárt kapú te, létre tárt;
Mi hull ott, itt ujulva visszatér -
Oh nő, te, ki legyőzöd a halált.

Hozd melled halmát: s mi ott domborul,
Nevesd le. Kínt altat a sírhalom.
De enyhe dombod nyugtatása több,
Víg ébredés, mosolygó fájdalom.

Hozd légző tested; baj és gond ragad
És csupa szenvedés e por-tetem;
Szemed, szád lágy teljén egy pillanat
Mosolygva túlragad az életen!

KERTEK, SZŐLŐK KÖZT

Kertek, szőlők közt,
Lombbal esőzten,
Mi régi, vetkőzd.
Szólok az őszben -
Mi nyomna ott benn,
És még közel dúlt:
Ősz tép a csendben,
Ami volt, elmúlt.

Messze a hév nyár,
Tört szeme fáradt,
Messze az év már,
Vég szele árad;
Romot betűzve,
Fényét feledd el,
Nézz újba, messze,
Mély, ért sziveddel.

Nézz tova nyugton,
Bár bús cserélnünk,
Sok csuda futton
Sokat megélünk.
Mi ma sebez még,
Zavart sziven kap:
Holnap jó lesz, rég,
Nyugodt, jó tegnap!

FEHÉR HÓBAN BARNA LEVÉL

A fehér hóban barna levelek;
Meddig kitartott az a pár levél,
Míg a hullásra elszánta magát,
Ráeszmélt, hogy valóban itt a tél.

A többi ága kopáran mered,
Leszámolt szép örületeivel,
Hogy nyújtsa még, ha az idő lejárt,
Hogy húzza még, ha végre menni kell.

Lejárt az év, a földön megjelent
A hó, ez a szemfedő borzalom,
Napját túlélve hull a pár levél,
Nincs külön törvény, külön irgalom.

Esned kell, vén lomb, mert ez a szabály,
Ejteni rőt, kiélt vén levelet. -
(Hó-nyelte váz, bús lombon túl amott
Forduló, gúnyos, víg tavasz nevet!)

SZINDBÁD ÉNEKE

Krúdy Gyula emlékének

Szellős és zúzos karácsonyok,
Körmös, új évek nyílt, friss fokán
Lengetem zászlóm a messzibe:

Jöjj, nagy csudám!
Valami meg nem szült, sohse volt,
Ember még nem látta, igazi! -
Bár mindig jöttek a várt helyett
Szívemnek szép vigaszai.

Egy-egy szívrebbentő pillanat,
Öröm, hit, dac, vad-hirtelen,
Vers, röppentyű-víg táncolni kedv
És szerelem:
S mint ki meg nem gondolt tartozást
Nem fizetve, holnapra tol át,
Pót-, kis-jót dugván vesztegetett
S vitt az élet, mindig tovább.

Szellős és zúzos karácsonyok,
Megjöttek - s várt-igaziak;
Örök bennem s kint integetők,
Csudák, szavak!
Már tolongó-csorda napjaim
(Még kezem únszolva, hátukon!)
Futnak, míg nem egy kérve eped:
„Fogj!” - S hagyom: A várt jön, tudom.

Szellős, zúzos, friss karácsonyon
Várva les, s már nyugtalan szívem:
Víg ünnep: s még az enyém amott,
Túl mindenén.
Míg eljön a legszebb, legcsudább,
S minden azt jelzi, míg tovaszáll -
Azt, mi jön. Mint fut, azt jelzi mind,
Szálló lét s játékos halál.

MEGINT A VERSEK

Megint a versek, a régi út,
Vájni a sebben,
Míg ég a nagy láz, mint égni tud,
Mind hevesebben.

Megint a rímek, megint csak ők,
Gyóntatva lelkem;
Nyílnak az álmok és temetők,
Sírtam, öleltem.

Lelkem megint, mint nem hitte, ég,
Öröm s panasz nyom,
Szív édesítve, mint soha rég -
Övez egy asszony.

Bú és vidámság egymásnak int,
Váltva együtt lép;
Ha kedv nem ülne, s bánat megint,
Nem is szeretnék.

Mert mind a kettő mindig közel.
Fut s újra támad:
Kedv, amíg itt vagy, s a bú ölel
Kedves, utánad!

DAL, NYÁR KÖZEPÉN

Be jó menni elédbe, hogyha jössz,
Még könnyű nyár van, messze még az ősz,
És pattognak a vén fák, most fakadt
Új lombbal, s jót vársz, szép izgalmakat,
Míg lelked boldog álmokon időz,
Még zengő nyár van, messze még az ősz, -

S fejed fölött bucsúzó madarak,
Hogy hull a lomb, még nem rikkantanak,
Borzas ködben, borzongó fák között,
Míg csilló dér csupasztja a mezőt,
S bőrző sarat borongó fagy redőz -
Be jó menni elédbe, hogyha jössz!

SZÉP SZENVEDÉS

Versek bolond bányája, mint alélsz,
Ha dobban ott benn tépő szenvedésed
Lelked gyötört tárnáin. Akkor élsz,
Ha mély tusán magad dühödve vésed.

Ezért a szenvedés. Ne bánd bajod,
És áldd, míg öl más, s ennen suta késed;
Halál a csend. De nem leszel nyugodt,
Óh tartó kín, óh boldog száz verésed.

S a legszebbik, mit szerelem szabott rád!
Idézd a kedves meghitt, meleg arcát,
S a kék lángokkal égő mély szemet!

Valóság-e, vagy írhatatlan álom?
Barátság, két hív-, ember-kapcsu szálon -
S benn ölő, mély, hő, mint a Rettenet!

A TŰZ ÉVADJÁN

Hús, vér, áradó részegsége az
Életnek! Belsőmmel (s avval, mi itt
Övez, feszít) -egy-láz verdesi száz
Ízem és a csillagok partjait!

Egy ünnep. Most a tűz torladt, nehéz
Évadja forr. Nedvétől megfakad
A bőr, gyümölcs. Teltséged kínba zsong,
Hón nyelve, mit a lét, a boldog ad.

Kimondhatatlan boldog! Fény, verő,
Bomló testek ringása, szerte-víg
Üzent szava! Mint túlbuggyant edény:
Fullad belsőm. Tovább nem telhetik!

KÖNYVET ÍROK RÓLAD

Könyvet írok rólad, te lelkem éke,
Arról, hogy lábad hogy lippen e földön,
Álmom, szivem, száz vágyam menedéke,
Vad útjaimnak jobb rendje e földön,
Hő láz, víg gond, boldog harc s puha béke,
Áldott izzás, milyen nem volt a földön,
Új s új titok meleg sokfélesége,
Örök várás s betelt öröm e földön,
Teljes valómmal, mint madár az égbe,
Hogy szállhatok benned, egem e földön,
Tág mennyem s mint pelyhes szűk, puha védje,
Hogy fogsz be, meghitt, lágy tanyám e földön,
Bolygásaimnak zárja, lánc, vége -
S óh meg ne nyíljon már többé, drága börtön!

KÁNIKULA

Izzik a rétség, rekken a rög,
Rőt közén a vén labodák;
Tenger dorongon zord fürt csörög,
Mint vas-száron rozsda-virág;
Nem zsenge-szülte, de érc, örök,
Száráz szaggal orromba vág.
Vad, éles illat, mint fegyveré,
A fény mar már, mint a gyilok;
Fű, virág szerte meghal belé,
Egy-egy zöld vergődik, forog,
S ha harmat jön, s csöppel mentené,
Lánggal gyúlnak a hajnalok.
Így nyög minden; a körülvevő
Meredek ég tűzzel rakott,
S míg közbül elnyúlva, rekkenő
Zárján fül a rab élet ott,
A gyúlt-fém-falu földre a hő
Ráforrasztotta a napot!

VÉN NYÁR

Színlik a lomb a fán; te sem leszel
Mindig, mi vagy. A forró áramok
Száján lágy, lassu romlás gőzölög,
S mint seb-tört hús, rubin-szín lesz a rög.
Bár nem mind pusztulás ez; ért-meleg-
Utón a somok mézzel vérlenek,
S más későn-érő csöndben, lustosan
Függ ott. Mindennek bő ideje van.
S tán legszebb a vén nyár. - S nem a tavasz
Zöld, galibás tánca! gőzös, zsufolt
Szirmok! - Ha hő, szél kezdi hordani,
Dől el, mi maradt abból valami.
Vagy - hogy már pörzsös, óvó tokja nyit,
S csillan a kezdet esetlen-sután -
Ha a termés víg-pergve veri lenn
A visszhangzó föld boldog dobjait!

ÉLET-SZERELEM

Észrevétlen ment el az ifjuság,
S az átmenet
Szemet
Befogó kedvesként tartott puhán
És ringatott, mint anya, ha fián
Gyógy-kés éle vág
Sebet: nem úgy fáj majd azután.

Késen-túli lágy bódulatok,
Zsibbasztva-ébresztve sebem,
Enyhítgetők, ti irgalmasok,
Mint kin nem esett semmi sem,
Csak tompán érzem, drága jók,
Hogy újra csendesebb szívem.

Óh orv, cinkos, lágy szem-bekötés,
Villám, nem érzett élű kés,
Zsongassátok a készülőt
Még új s új átmenet előtt.

Óh futás: s mint ki ott áll egy helyen,
Gyógy-kény, seb-él: mint símitó selyem.

Ez is, az is hogy szalad,
S ami marad
Velem:
Fogyó lét, min orv perc arat,
S bolond nagy életszerelem.

PIROS FÜVEK

Már alig teng pár füvecske itt,
Sárga, vékonyka, szegény,
A nyár elrángta szerelmeit,
Nincs több regény.
S hogy csügg lángja-, színevesztve, még
Pár szirom, a lét elhagyta rég,
S fönn a vén Nap, fénye halk, szelíd,
Már nem ég.

Kis rétecske, sárga, színe-tört,
Csöpp virágja nem maradt,
De borzongva érzi még a zöld
Dísz, sugarat.
Ami volt: még benned ott van, ott
S csak az fáj, mi meddőn elfutott,
Életed, meg-nem-ölelve ölt
Szép nyarad.

Késő év és késői határ,
Mosolyog a vén napon,
Piros arany a föld színe már,
Szép fájdalom.
Piros arany a zöld, ha kiég,
Gyümölcsös, mély-táj-övezte vég;
Szép a zöld: de szebb, mit érve tár
Szív s vidék!
Csüggő, játékos csönd és szegény
Pár füvecske, megmaradt,
De szép volt az élet és a fény,
Szív, s táj, nyarad.
Sugárzó zöldek, szép sárgaság,
Gyönyörű és elmúló csudák,
Ősz, tavasz, bú: és mindig remény -
Szép világ!

MINT KÖNNYŰ SZÉLLEL

Úgysem soká tart vad nyarad. Mi késztet,
Hogy hánykolódj, nyögj, hagyd már az egészet;
Rossz rend ez így. S mi végül is csak álom,
Úgy verd magad túl, hogy mi fájna, szálljon,
Gonoszság, vakság s mi gonddal etet benn.
Mint könnyű széllel, úgy lebegj szivedben.
Hisz megtetted, mit kell, s teszed tovább még,
S bár kárba menjen: még tartson a szándék.
Te már ilyen légy! Magadért s a vágyért,
S mi benned ég. Mindegy, hogy a világ ért,
Vagy abban, mit akarsz s írsz, senki sem lát.
A bú ne töltsön, sem vád, esztelen vád.
Te már ilyen légy; kedved így leled meg;
Ne lásd, ki nem lát s köszönd, ha szeretnek,
S ha mit tettél, írtál, jót soha nem nyit,
Reményben és vágyban maradjon ennyid: -
Szíved, mely rosszra már nem dúlva rebben,
S nem-tört Szép álma majd húnyó szemedben.

A VÍZEKEN BORZONGANAK A HATTYÚK

A vízeken borzonganak a hattyúk,
A hószin hattyúk szürke-zöld vizen,
Száradtan, éles levelek sziszegnek,
December int már táncos-szelesen;
Telet vár e vihar-végzetű csillag,

A fél föld: nyár-kánkán a másikon;
Reszket az őz, a nyúl, vad csőre fordul;
Merev tél itt - túl forró fájdalom.

Te is, ki hordod éveid palástját,
Tarkált sávval, sokterhű hátadon,
Álmok bolondja: merre visz a szél már.
Boldog bolondság vállalt súlya nyom;
Meddig bírsz még a fagyból hőt lehelni,
Zűrből zenét kivonni részegen,
Hogy dúrva zaj közt éljen a szép, összhang -
S nagy életet, túl minden életen?

Költő, vidd sorsod. Árnyék a világ: és
Te hordod a mélyebb, igaz valót;
Űz, vet a vak tánc, hogy láss, élj te mindent,
Látszat-gonoszban így hordván a jót;
Igazságod míg egyszer kiderül tán,
Rózsád hulltán, s mi rejt, túl mindezen,
S mik szűrtak, majd töviseid ragyognak,
Igazolt sorsban, arany-fényesen.

ALEXANDROS

Alexandros: a történelem, a regék, mondák Nagy Sándora nevével gyermekkoromban találkoztam először, szülőfalumban, az ősz, öreg román Kosztán bácsi meséiben. Lázás izgalommal hallgattam a hosszú téli estéken a „vátra” - tűzhely - mellett Alexandros mesebeli királyról és egyszarvú, csillagosfejű táltos lováról; alakja mindig ott kísértett tovább is képzeletemben. Huszonhárom évszázaddal ezelőtt a makedón Philippos fia, Aristotelés tanítványa, a tudományok és minden titkok - hadakat gyűlölő - szomjazója, szülei kényszerítésére hadba indult. Először Kis-Ázsiába, majd az ismeretlen Kelet felé; az a titkos vágy is fűtötte, hogy megtalálja az embernél tökéletesebb lények lakhelyét, az istenek tanyáit, a boldog szigeteket és egyéb titkokat - és sohasem tért vissza hazájába. Közel tizenkét évi hadjárat után, hihetetlen és legendákkal határos küzdelmeken, megpróbáltatásokon keresztül, az Indus vizén is túljutott; ott azonban, a Jelum folyó mellett (- ahol az itt leírt nagy monológot mondja -) emberei, a sok utakat, harcokat megunt veteránok fellázadtak és nem követték tovább; egyesek azt mondták, hogy megőrült. A harmincéves ifjú, az akkor ismert világ ura, az általa alapított Alexandriától az Indus vizén is túlterjedő birodalmát Babylonból akarta (és próbálta kis ideig) kormányozni, roppant terveinek azonban korai halál vetett véget. Óriási birodalmában a népek szabad békés együttélésének és egységének megvalósítására törekedett. A polisok (a görög városállamok) idejétmúlt világa után immár a *Kozmopolis*, a *Világállam* megvalósításáról álmodozott. Felmérhetetlen hatását, sokminden mellett, a nyomában feltámadt hellenisztikus világ tanúsítja. Utána, közvetett nyomán, keleten Asóka király, az Indus, nyugaton a stoikus Zénon az emberiség egésze felé emelte már tekintetét. Minden idők egyik - talán legnagyobb - katonai és politikai gényusa és - last not least - felfedezője volt.

*„Inkább szeretnék feltűnni a jónak ismeretével,
mint a hatalom teljével...”*

(Az ifjú Alexandros leveléből Aristotelészhez)

1

Nem, már az álmok nem kísértenek
Tovább! Köd rejti s el nem érhetők
Az istenek; nincs Parnassos s a boldog
Szigetek vad mesék. Rettenetes, szép
Nehéz tíz éven át üztem a képet,
Mit láttam, s a hangot, mely szólt felém -
S mi alva és ébren hívott, s kísértve,
Bárhol, bármit elértem, egyre hajtott:
Az Ismeretlent. - Sors embere, menj csak,
Amíg jellel nem int neked, kívül vagy
A sorson! - így üzent nagy Delphoi -
S csak magad útján fogsz te menni mindig
Jóban, s a rosszban. - És - könyvek bújója,
Szép tudománynak én, ki a hadaknak
Zengését gyűlöltem s a vak bolond
Öldöklést a magas, fő, isteni
Bölcsülethez nem méltónak ítélt -
A könyvtől és az éjt velem vigyázó
Nagy csillagok csendjétől, ablakomból
Nézhén, s tűnődve, hogy mi az igazság,
Kicsiny Pellámtól, szűkje-füllt karámtól,
Hadaknak élén (nem hódítani, durván
Tiport sarcáért, és a hatalomnak
Lázálmáért, de hogy nagy képzelésben,
Szándékban, útban eddig sohse látott
Mású merész tervem valóra váltsam),
Száz gátvető nép közt átlépve bizton,
Békét csikarva, kénnyel, a nem ismert
Ember-világ legszéleihez jutottam.
A szélekig, a legvégső határig -
De csak nekem. És, hogy mi van tovább,
Csak úgy tudom, mint a nagy út előtt,
Hol elkezdtem. Mert túl, a távolok
Ködjébe nyúlt síkok, halmok s a márvány
Vállú hegyek s a nagyfönségű tenger
Csöndjében mily világok nyugszanak még!
S tán mind, amit kergettem, ott van, ott!
Míg száz gáton, táboron át vivő
Utamban még nem is hallott nevű
Népeket nagy kedvemhez hajlitottam,
(Mint kard-eszközt nevelsz érc-törve térden)
S városokat, mik csak kimondva, mint
Mesék gyermekígéző titkai
Zengtek fülemnek. Nagy Xerxesnek útján
Átlépve, keskeny Hellespontoson,

(Vendégjárást szívvel fizetve vissza
Így Ázsiának) híres Iliont
Köszöntöttem térden. Sidon s a kalmár
Sardeis, Gáza, Milétos hajolt -
S a száz erőd-, szírt- s gálya-védte Tyros,
S tág-öblű Issos, Arbela, - s a roppant
Tigris-Euphrates-ölelte síkföld
Úrnője, a tornyokkal isteni,
Sok-népű Babylon, s Persepolis,
Susa s magas Ekbatana, a föld
Szellős ormán. Óh rettenetes út!
Mily küzdelem s bajok! és nem kevésbé
Földdel, elemmel; s éj-nap sohse bizton;
Ha pihenőben: surranó, alattom
Nyíltól lesben; vagy únva-gyűrt csaták közt,
Nem szünve örlő, gyilkoló robotban,
Mint partnak ár tolong, mindújra kezdvén,
Határa-nincs özönlő óceánból.
S a nagy menetben ismét; a Királyok
Útjának vén porában; s fönn, az egyre
Háborgóbb táj közt (mintha nyugtalan
Belsőmnnek képét láttam volna abban
Leírva), nagy-fennsíkú Gordion,
Villámmal tele, szélllel, démonok
Szállóhelye, mondják (ahol kioldtam
A nagyhírű csomót, mit ki megold,
Világ ura lesz, hírlík); ámde szörnyűbb
Még szemre, nézni is, a vér-mohó,
Száz-élű Kaukasos, a leláncolt
Isten-rengette szírttel (a valódi
Olimpos ott van?); és balra, a mind
Függőbb útban, hágókon, hadakon
Ínnal, acéllal törve, a világ
Tetőit érvén immár, Hind-i-kus
Isten-építette bástyái, gyémánt
Petra s a rettentő magasban izzó
Csúcsú Aornos, Parapanisadés
Mellett, az Oikumené, az ember-
Lakott föld leghatárán. Iszonyú!
Fárasztó, kínos és áldozatos,
Harcban s években - óh! s vesztett barátban.
Vesztett, csatán hullt?! S kit kezemmel öltem!
Én öltem, én, jaj! Nincs rá feledés!
Óh, Nagynak foltja, gyors, vak indulat!
Mikor az ész bódul s a gáttalan
Hatalmas, a szörnyű roham s a tett
Közé nem rántja a törvényt! Királyok
Átka, kik - az esendő emberi
Testben korlátlanok s a hatalomban
Elrontva - már nem érzik, mit lehet,

S ki szólna, visszatartja félelem.
Így lesz jóból Tyrann: mert ki a köznap
Mércéjén túllép, a rendkívüli
Embere: tettben, látásban a józan
Mértéket is veszti, - s ki a napon túl,
Jövőkért küzdve a legemberibb tán:
Így lesz embertelen. Óh áldozat!
S elvesztő - s legvesztőbb egy: Alexandros!
Népeken úr te - s egy magad előtt
Elbukva csúful. Hú Kleitosom!
Teste volt pajzsom Granikos vizében
Rámomló száz hadak közt: s én leszúrтам!
Én! - senki, törpe, lázadó dühömmel
Szemben. Győző? Csak enmagad legyőzve
Emberhez méltó, nagy a győzelem.
Oh késő bölcsesség! Már megtanultam!
Stagirai! Tanítóm, Mesterem!
S mennyit tanultam, újat és a régít,
Hasznosat, szépet, égit, emberit,
Törvényt, szabályt, kis, nagy politikát,
S mind, mit egy roppant bölcs tár, meg se írva,
Mint vele vagy, kedv s alkalom szerint -
Most itt vagyok. S meghalt Parménion!
Őt is én öltem! Száz harcban, tanácsban
Döntő derék társ, hűséges rokon;
Óh, nincs bocsánat életben, halálban!
S alig pár régi már, ki velem indult,
S hagyna legtöbb: s miért ne? Mi neked
E nagy játék, miben rángó szereplők -
Nem az nekik. Ha a Nagyot az álmok
Fűtik, dicsőség, hatalom a mában
S fényes-szép lapok a történelem
Könyvében: nyögve hordja a kicsi
A hadnak jármát; s mégha pár a zsoldért,
Zsákmány-reményért is megy - az egész csak
Azért, mert egy nagyravágyó hatalmas
Önkényén indított had (s melyben elhal
Sok belső zok-szó is) kénnyel berántja,
Hős jelszavak közt. S ha egy szürke kormány
Gúny s unalom tán: jaj annak, akit
A bolondos szeszélyű sors egy - úgymond -
Isten küldötte Nagy sodrába vet
S történelmébe itten: aki jót,
Meghittet, régít megbont s e világon
Mindent felforgat. Én, mi engem illet,
Bármit mozgattam, tettem és elértem,
Akartam itten: sohasem kívántam
Ez lenni, ki vagyok. S mi is vagyok hát,
A sokból, mi bennem félben maradt?
Oh ifjú agynak száz vad álma, cél, terv!

Milyen véletlen, sors, száz képzelést
Keresztező ok, kény, más akarat
Intézi sokszor, merre lépsz a pályán -
És hányszor aztán oly úton, amelyről
Nem álmodtál. - Orvost, tudóst, vagy isten
Se tudja, mit forgató álmaimban
Akármi: harcos lenni nem akartam.
- Inkább szeretnék feltűnni a jónak
Ismeretében, mint a hatalom
Teljével - írtam Mesteremnek ifjan -
S mást szánt a sors, mást. Gyors-hadú Philippos
S (fogantomon, mondják, isten-ölelte)
Tündér Olympias anyám parancsán
Léptem a hadba: s - a „mindent Teremtő”
Sarja - hogy reszkettem! Thébai város
És Chaironeia látta első harcom.
Szülők után a megszokás a másik -
S így én, ha már belekerültem (és
Döntést s gyors békét érni, filozófként,
Ám mindig új és új haddal előttem),
Immár merészen öntöttem a vért - hogy
Majd vér ne folyjon. És ma itt vagyok,
Eddig jöttem. Legyőztem egy világot.
Mert vont az álom mind tovább, a semmi,
S még lépnék én, ahol láb sohse hágott -
Most ég, sors, ember zendül: Visszamenni!

2

Menjünk medrünkbe vissza, vad folyam hát,
Haboddal az eget verő! A Titkot
Megoldani kívánó álmod, ember,
Már nincs, aki kövesse. Él a földön,
A napban és keretben, mint a többi.
A vágyat, álmot felszítják az égben,
S a földi dolgok gátja áll eléd.
Nincsen kivétel. Él, hal ez a porban;
Az rendkívülit hajszólo futásban
Rogy útján meg s marad a büszke kezdet.
Minden kezdet; mert álma végtelenjét
Ki futja úgy valóvá, hogy betöltse,
Mit elképzelt: és kik utána jönnek,
Hogy el ne rontsák? Hát vond meg a kört;
Zárd, Alexandros; s mit kezdtél, kísérel
Még befejezni méltón: hogy halandók
Szabott korlátján - mint látszik - túl is ment
S féltékeny istenek gyűlölte pályád
Már szembenáll a sorssal. Így terel sok
Merészt egy pont elől a nagy Vigyázó,
- Géniusz, mondják - mielőtt az Ég sújt,

Alexandros. Eddig az emberi.
Ám mit nekem! - mondtam volna a tegnap
Minderre én. A félisten Achilles
Is hallott a reá leső halálról
- Istenszóból, - de hívta Ilion,
S merés próbája önmaga előtt,
Mint engem új és új tájak s a titkok,
Ember-erő eddig kimért határát
Kihívó végső lehetetlenek
Nagy kísértése közt. Nincs, ami tartson,
- Vélttem - a bölcs, hű vagy féltékeny intés
Üzenjen is: pedig mindent megtett bizony, mit
Szív- s ész-rendíteni ég és föld tehet.
A tegnap éppen, e vad ma előtt,
Hozta a végsőt. A kábulva küzdő
Halak közt holtak, s dúlt falanxomat
Görgetve forgó bős Jelum vizénél,
Elviharzott nagy (vég-) csatám után,
Jött a fogoly Porus; nem csökkenő
Fényű fenség jegyével éjszín arcán -
Amelyre büszke szem vetett sugárt -
Ében bőrén vérző rubin sebek
Legkirályibb díszében. Jött a porban,
Elefántja mellett; én is leszálltam.
Néztem némán, miközben két kemény
Tekintet vert villámgyorsan hidat
Egymás között. És szóltam: Óh király,
Mily elbánást vársz éntőlem te, eddig
Legveszteségesebb csatám után?
Rá ő: Egyfajta elbánást, király,
Győzelmedhez s hozzád méltót, királyit.
És én feleltem - kéz kézben erősen -
Légy hát e földön úr, meddig kiterjed,
A nap-csóktól láng-arcú tengerig!
S néztem messze Okeanos felé,
Miközben lázam reszketett belül,
Menni, tovább még, s látni, ami van -
Nem tudtam, hogy tovább már sohse látom.
S ekkor lovam csak megszólalt a csendben,
A száz vészben hű társ, Bukephalos,
A Csillaghomlokú: Óh Alexandros!
Nézz még körül, vad nyugtalan s utána
Fordulj vissza! S én kérdeztem, csudálva:
Hogy értsem ezt, ha jól hallottam is?
Amire ő: Velem kezdődtek, ifjú
Társaddal, nagy csatáid, s ma velem
Végződnek, mint az meg van írva; - úgy
Igaz, mint az, hogy még ma meghalok.
S feleltem én rá (mert mióta annyit
Megértem, már semmin se bámulok):

Óh Bukephalos! Gondolom, egy égi
Szólhat belőled, hogy emberi nyelven
Beszélsz! De vissza már nem fordulok.
Sem szótól, sem hadtól, vagy enhalálom
Rémétől nem félek, de csak megyek még,
Az Okeanosig, s tovább, az álmok
Földjéig, hol laknak az istenek.
És sóhajtott egyet a csillagos ló,
Rámnézett búsan, míg nagy könny futott le
Szeméből, s még így szólt: Isten veled,
Óh Alexandros! - majd összerogyott.
És ekkor, mint csuda, ím jött a vég.
Utamnak, nagy utamnak vége jött!
Mintha - nem is csak emberi - hatalmam
Meggzúnt volna az isten-ajku lóval -
A had felzendült: nem követ tovább!
Szűnjön a vad kaland, - értelme nincs már!
És mint futóban, cél-közel rohamban
Kihagynak, mik vitték, szív, ín, sebes láb:
Egyből megdőlt erőm. S kinek csak el sem
Villant intésén seregek egyetlen
Testként rohantak tűzön és vizen,
Százszor nagyobb hadak, zord szikla, örvény
Gátján túl: most, - mint megcsökönyösült
Tehervívő lovak horkannak, - érv vagy
Haszon s még több dicsőség biztatása,
Majd - hasztalan únszolt száz kérlelést
Dühhel váltva - a szörnyű haditörvény,
Parancs-fitymáló harcosra halált
Mérő rögtöni torlás ellenére,
Csak az felelt, hogy: „Vissza!” - Vissza? Könnyű
Az ily beszéd! S ha már bennem az ész
Belátná is tán, (mert a gondolat
Gyakran kísértett, és mindegyre inkább;
S csak új meg új harcok, s a sohasem ért cél
S álmok világa, csökkenő erőm,
Sebek fájdalma s kín, vad tettekért,
- S belső zavarai döntik az embert
Legfőbb romlásba! - szóltak sorra mind:
Hogy esztelenség), a katona lassan
Érti: ki Iliontól Indiáig
Jöttem, parány kudarc nélkül, a roppant,
Tág síkokat, mint potom levelet
Hajtottam kézre, s a föld tetején
Húztam, haddal, mintha a fellegek
Lettek volna zászlók fölöttem: és most
Vissza?! Óh! Hozzá kell szoknom! tanulnom
Még hozzá! hogy már mitsem tehetek mást;
Bölcsként - hisz az volnék, annak tanultam,
S a tant nem tudni kell, de aszerint

Is tenni: - ugye, Sors? ki hagyva eddig,
Egy ujjadra font szálon visszarántsz most,
Gúnyolva? - Vissza hát! Mi itt királyi
Lehet még ebben: azt megtenni önként,
Amit kell amúgy is. Így lesz a szükség
És akaratod: egy - s leszel eképpen
Magad királya! Vissza, menjenek mind!
Mi másokat illet, hát engedek, Sors,
A nagy parancsnak. Ámde, hogy az én
Parancsom is (bármint semmiz e Végzet)
Meghallja itten egy valaki még -
S ha szolgákon nem, úr még egy királyon:
Hogy én hová megyek, az rajtam álljon.

3

Legyen rangod akármi nagy, a büszke
Férfiak, tettek, roppant államok
Enyésznek, mint a hó, mely vízbe hull
S buborék sem marad. Az álom-élet
Tűnékeny rendjében az ittlevőből,
Mit kézzel fogsz, teszel, látsz, mint valót,
Mindennel itt együtt, csak az marad meg,
Mit versbe foglalt a költői álom.
Nagy Achillesnél is nagyobb lehettél,
Ha nincs Homér: s Trója mindig ígéz, hull -
Egy büszke versben! Mert nézd e karámot,
Vakarcs fészert a pizmogó sereggel,
Tíz évig pár rossz fal körül, s a gyors
Lábú hőst, kit, mint eszményt irigyeltem,
Versengni méltót! Ámde most, hogy annyi
Eszendő folytán, mint Trója lehullt,
Valaki meghódított egy világot -
Hadd követem hát - nem könnyebb utakban -
Méltó versenyben ezt a hódítót!
Ki fegyverrel a népeket legyőzted,
Ember: ha győzni a harcban nehéz,
A békét megszerezni nem kevésbé;
Alexandros! Nyerd meg hát most a békét.
Így élj te, mint nagy, a történelemben! -
Ha nem ragyog örök homéri versben,
Azokkal, kik nagyok a rombolásban:
Mit építettem: tartsa az nevem!
Mert dúlva a népeket nem tiportam
Utamban s csak ha nagy szükség parancsolt,
Fordultam a kényhez; sem, mint a barmot,
Láncon rántván foglyul, embertelen,
Barbár győzőkként - s ősi szent szokást,
Istent, lelket igazva, véleményyt,
Természet-adta legvalóbb jogot

Szóban s a hitben. Soknevű Zeus,
Indra és Ormuzd, Istar, Ahriman,
Amon Rá s Astarte, Baalim, avagy
Marduk és El, vagy ama tüzes isten,
Moloch, kinek az ember-vérre szomját
Jó görögöm tanával is hűtöttem
A papban, - bár mint iszonyú kísértést
Fogadta, - egykép élhetett; s a dolgok
Kérdője, a nagy-titkú mágusok,
Bölcsek, csudák s más-más uralmi formák,
Tisztes szokások ősi rendje. Én
Kormányon a jót és becsületest
Meghagytam; és a tenger fajta, nyelv, szín
Ügye s baja között a legkisebben
Sem dönthetett a makedon csupán -
Csak közösen velük: és, hogy a vad, sok
Vitás különbözést egy-színre mossam
- Mert faj, szín mindegy: embert ismerek csak -
(Magam példáján) házasságra hoztam,
Jutalmazván, színest és makedont;
Jó veteránnal sok települést
Igy teremtettem. Athos és Meotis
Között, a nagy Pharossal szembenéző
Alexandriától (első e néven,
Még tizenhárommal!) én Indiáig
Hetven várost emeltem. S hol a szomjas
Napokig talpalt kortyért, ám hiába,
Kristályvíz-tároló hűs kútfejeket
Bontattam bőven; rekkenő sivárban
Csatorna- s cső szökellet, ahol a termés
Vaksors- s idő-szerint volt. Tervemen
S méltó merész ösztönzésekre, márvány
Memphistől - s istenekkel egykorú
Heliopolistól, az Istros és
Zord Euxinos közt, s Indus vizétől
A száz-vitorlás Athenig, a lánggal
S élet-ölő homokkal iszonyú
Mekrán s más sivatag rém-úttalanján
Keresztül és kasul szántó új élet
S emberkapocs - és egymással a messzi
Sok hasznosat, szépet s még nemtudott jót
Cserélgető száz raj köt össze, eddig
Még ismeretlent. Hull gát, idegenség,
Isten s isten, ember s ember között,
Egymással átszótt zengő tarkaságban.
S hogy itt vagyok még, és visszatekintek
Az útra, mely hadaknak útja volt -
(S míg jöttem én haddal előre, hátul
Békét rendelt, biztonságot kezem)
Mint von utánam száz-színű uszályt! S míg

Töprengék: átveszi a szót az élet.
Bármit teszek már: megvan ami megvan;
Az embert - áll, megy - túlnövik a dolgok;
A fáknak, mik magvát ültette tegnap:
Árnyába ülhet. Így magam nyomában,
Dús barázdámon mint megfordulok,
Hány nép, békült rend, mit karddal vetettem,
Kínál tanyát, kormányt! Hát hagyjanak,
Kik hagynak és hűséggel vívtak eddig, -
Nem emberi, mit tett a legkisebb.
Küzdvén, mily dolgokért, nem sejtve sem, s hogy
Utánuk más lesz már ez a világ.
Így szolgálnak gyakran kicsik fedett célt,
Mordulva sokszor, s hullva, vagy sebet
Hordván, egy titkos, nagy Valamiért,
Minek gyümölcsét jövők ízlelik majd -
Felejtve már a hőst. Vagy nagy vezérek,
Szárnyaló álmot úzve hős sereggel,
S míg vélik, hogy nagyságuk építői -
A végzet eszközei csak. Tudom már.
S többet tudok, mióta száz halálban,
Sokszor félig túl, villámként futott
Elmémen át e földi jelenés.
Láttam, hogy minden semmi, csak a nagy tett,
A méltó, melyben nyugtatva pihensz.
Láttam, sokat láttam, mindent megéltem
Én immár, aki, ifjan még, az ember,
A milliók nagy terhét viselem -
S jövőkét, mit rak még rám az idő.
Hogy is? Mit tenni? Így, vagy tán amúgy jobb?
Nap s nap, s kicsikben elmennek a dolgok,
A legnagyobbban itt vagy egyedül.
Harminc évvel vezetni egy világot,
- Vénőbbként - sok vént, titkot-, ég-tudót!
S miért? S ki vagy te mégis? - (kérdesz)
S mint lesz? Tán van, ki tudja: tudd meg ott.
Néma a bölcs s egy isten sem vezet.

4

A Mindent Mozgató, a sors, az élő
Vélt sarkalója, kit eddig rohanva
Üztél, lábad elől felvonta sátrát
S eltűnt az űrben s ott a csillagok
Tűzkerítései mögött bezárva
Pihen, rólunk nem tudva, az örök
Csöndjében - mondja messzi tanítóm már
(Óh térben, elvben távol Mesterem,
E lét-minden egyé-fogója, rendszer
Jegyében, mint én vágyom e Valóban) -

Aristotelés! S felmérted-e vajon
Már, ingó légi ábráidba róva,
A bölcselet gáttalan útjain? Vagy
Hátrálsz te is? Apám s fiad: együtt
Akartunk, óh! felmérni mérhetetlent;
A többi játék és elvégzi más is.
Maradjunk hát a földön. A Beas
Mellett egy ember állt elém a tegnap,
Inas, zord, különös: s lázas szemét
Reámszegezte. - Isten, vagy minek
Mond a világ! benyelheted e földet -
Szólt - többet használni belőle nem tudsz,
Mint mely beföd. - Hát ennyi az egész.
A születés s halál: s közötté minden
Csak az, mit tesz kezed. Az istenek
Elbújtak; és a végzet: bárgyú színpad
Cselekményét mozgató gép, az ember
S játék font szövevényében: s a csillag
Mögött s a földön nincs egyéb, mi hordoz,
Szül vagy ront, csak az ember-akarat.
A Minden partján faggatni a semmit -
Thales s Anaximandros harca: múlt már;
Hogy honnan jön az élet, ne kutasd,
Meg kell találni a célt, amiért van -
Szólt bölcsem még, a végső dolgokat
Vitatva, rég. S ha nem lelsz célt, teremtsd meg,
Mondom ma én. Tíz, - tétben százszor ennyi -
Évig kerestem; és miben a legtöbb
Megáll: percig sem az úntig kínált
Sekély, futó öröm s a csak tenyészet
Vak álmában. Annál tovább azonban
A büszke tudományban; lámpa mellett
Betűzve zörgő, vén tekercseket,
Mint tettem, s mind elégedetlenebben.
Mert abban pedig azt becsülöm én csak,
Mi használ, s nem mi göggel önmagáért
Való: könyvmoly kód-lakomája, meddő
Szillogizmus vak levegő-verése!
Nem embernek való. Az sem: a hadban -
Nyugalmat óvni, vagy hetykén - az égnek
Emelt tornyot megroppantani géppel,
Mint Tyros, Gáza látta s Thébai
Őshírű vára, óh! (még őrzi csontom
A dárdarést) - s a rokkant falakon
Ordítva-bőgve áttódulva, ércre
Szegezni férfit, asszonyt, őszderes vént
(S ki foghat harcost vérző, bösz, veszett
Első rohamban!) - s a dúlt-fészekalja-
Lakót kifüstölve s vágva, beülni,
Bitang kakukként. Vagy a nyílt mezőn,

Hajrá! ló-ló és dárda-dárda ellen,
Nyesni jót s tökfejet, szentet s gazembert
(S mi különben nem is iszonyú mindig,
Hisz több dicsőség ugyanis nem érhet
Egy semmi embert, mintha meghal egy
Nagyobb ügyért!) - s azonközben ki elfut -
Csatát veszít, s földjén úr lesz a másik,
Gazon s ártatlanon: s utána még
A bosszú-öldöklés, s új úr, sok érdem
Jutalma, s új rend és törvény, igazság -
És új király: - Amíg a mindig „isten
Kegyéből lett” úrtól boldogított nép
- Ha élni méltó - el nem űzi azt; vagy
Másik „isten kegyéből lett” király,
Haddal: utána újra kezdve minden.
S ez a történelem forgása, mely
Ebből áll sokszor; nagyhangú szereplők
Egymást-váltása, dolgaik cikázó,
Mutatványos por-táncával a gyors
Idők szelében. Mint egyik ezekből,
Inkább semmi legyenek; s bár dolgaimnak
Álomszerű futásában, amit
Elértem itt - minden: ha ennyi volna -
Nem cél ez sem nekem: Ki, érthetetlen
Kénytől kergetve, s mit keresve, nem
Tudván - emberinek nem hitt erővel
Rettenetes - mint csillag, törtem itt
Létekbe s dolgokba, egymásra dobva
Száz távot, népeket és életek
Rendjét - mint aki kockát szétdob, újra
Osztani, új játékra! - Óh igen!
Az új játékra, nagyra, még nagyobbra,
Milyen valaha volt! Mi neked, annyi
Mindenen túl, még int: Nos, itt a cél!
Nem a sivár harc s meddő hatalom: de
Hogy annak ormán alkoss új világot,
Óh Alexandros! Példátlan a hadban:
Így tégy példátlant! S ki a hatalomban
Itt állsz, száz trónon királyok királya,
Békéért küzdve, menj előre most,
Különben elbuksz - önmagad előtt,
Óh nagy győző! Első vesztett csatádon -
S mely azt veszti, mi eddig vitt, hited: hol
Más képtelent lát már. (Így születik
A páratlan hős a történelemben,
Vagy vad kalandor. Mert silány kaland
A páratlan nagy, ha nem sikerül).
Hát fel most és tovább! s ha nem a térben,
Nem már: ám annál tán nagyobb utadra -
S ha ahhoz tört, ehhez még több hatalmam,

Mint Ázsia nagyobb a makedonnál,
S mint Pella, új városom, hol a pálcát
Tartom a népeken: nagy Babylon.
S talán a nyugtalan szív ülnöm enged
S a szomj, még el nem ért sok messzeségért -
De egyszer még én útnak indulok,
Megint. (Addig hogy bírom, nem tudom).
Mert csend jön itt, hogy szűnt a makedon kard
Villogása tág Ázsia felett;
S nem makedon sereg már ez, amellyel
Indultam én; ki sírban - s ki a roppant
Birodalomban, várak, városok
Dolgos száz rajja közt; mint népre is más
E had: És, hogy mindinkább az legyen,
Ötvenezer méd, perzsa, skytha, parthus,
Baktriai, indus s tenger egyéb
Tanul fegyverfogást, helytállni a
N é p e k h a d s e r e g é b e n. Senki ellen,
Csak ki békénk zavarná - vagy viszályt
Zendítne egymás közt. S ez mind a népek
Kedve szerint esik, de nem csekély
Zúgása közt sok csontos makedonnak,
(Magam fajtája legkevésbé ért meg!)
Ki fel nem fogja, hogy nem vak-szerencse
Kegyén nőtt s hírre-méltó hódítónak
Első dolga legyen: jobb sorsot adni
Mint volt, a népnek (sarc, adó helyében
A nagy királyok kincstáraiból
Másfélszázszor ezer talentumot
Osztottam én ki!) - s hogy minden seregnél
Nagyobb biztonság a népszerűtet.
Legyőzött népek közt nyílt mellet álllok,
Hiszen testőreim idegenek
Csaknem egytől-egyig: s akár egyetlen
Vérem nélkül álljak itt, Ázsia
Közepén, míg otthon fél a Tyrannos.
Ha gyűlöl a nép: rossz is vagy, hiszen
Senkit oktalan nem gyűlöl (s ha lobbant
Merényre szándék ellenem: ki volt, az
Makedoni, vagy vak gyanú)! De akkor
Haljak meg, ha gyűlölnek, mert nem álltam
Egy legmagasabb szem - akár egy isten -
Tekintetével mért, figyelt (s egy ember
Méltó voltát eldöntő) mérleget, -
És akkor mire volt ifjú szívem nagy
Álma? Ha nem vagy ember: semmi sem vagy.

Oh istenek ti! Sehol el nem érünk,
 De mint nyílt bokron fészkelő egyetlen
 Pelyhest a gyors ragadozó: mikor csak
 Tetszik, öltök le minket! Túrelem,
 Erő, s minden rossz végletét egyetlen
 Emberre mért próbáim legvadabbja
 Csapott rám, hogy meghalt Hephaistion!
 Félistenek erőben ritka párja,
 Bátor, mindig vidám, bölcs Herkules!
 Óriás vállal léptemet vigyázó,
 Most itt maradtam szinte egyedül
 Barátban és tanácsban. És ki még van,
 Idő, bajok próbáin: fél-fivérem,
 Könyv, asszonyok s más hiúság bolondja,
 Jó Ptolemaios; s hű Kraterosom,
 S Nearchos, a hajós, kiben bizom
 És Rusanak, Baktria-szülte asszony,
 S egy-kettő még, a többi nem hivem;
 Ez zsémbtől rőt, hogy embernek tekintek
 Más fajt is; az, hogy a dúló vad ösztönt
 Vassal töröm; s a füstös és dohadt
 Otthoni úr agyarg reám, mivelhogy
 Nem osztottam szét köztük Ázsiát,
 Zsájkjuk tömni - (vagy mért győztek különben? -
 Míg otthon ültek!) - s hitszegő vagyok
 És elárultam így a népemet -
 E kecskepásztor-nyúzókat: S mivel
 Mást nem tehetnek mégse ellenem,
 Ott kezdenek ki, hol legjobb magamban
 Érinthetnek, orvul! Jó tanítómat,
 Mert nyíltan mondja, mit elméje gondol,
 Athenbe marták, mint istentelent, -
 S ki szólna, hallgat inkább; és a barbár
 Antipatér, népem tutora, otthon
 Fondor hírt ver - apámtól oly nagyon
 Becsült, szabadság-istenű s legelső
 Ellenfelünk - nagy Demosthenés ellen,
 Ki békét óv már izgékony görög közt
 Bölcsen; s amíg a bős, vak bömből ott,
 Anyám azt hirdeti, örült vagyok,
 Magam-temetve barbár Ázsiában,
 Fejemen Dareios-i tiarával
 Tömjén között imádtatom magam,
 S tűröm, hogy fáraó, isten legyek
 - Kit hirdettek előre jóslatok -
 Népenként más-más. És mit tehetek,
 Különben én, hogyha ez kell nekik -
 S hogy egy nagy, mire felnéz, kell a népnek,

A tisztelet- s imádat-szomjnak. Őket
Nyugtatja, s rajta békém alapul.
Mint mondtam is nem egy mord makedonnak,
Ki felbődült itt ceremóniámon -
S hogy száz-istenű s -trónú Ázsián
Meghagyjam a szabadságnak hitét,
Nem ülhetek makedon mód szerint;
S mindegy a forma, az élet a lényeg,
A mind jobb és mind embernek valóbb.
P a n t a r e i! Minden fut, változik!
Mint csírárt szív ki duzzadt föld-erő,
Újat-teremni, - az idő kiszívja
A tiszttest, régít, mely, hogy elavult már -
Mutatja száz belső kór, vad zavar.
Marathonokkal nagy kicsiny görögség,
Homerost szülő és Aischylost,
Gondolat, nagy, szép és hős csuda-termők,
Maguk időin büszke polisok -
Tágabb életre szűk, kinőtt keret már -
S csak névvel is villám-rettenetes
Kyrosok dicsősége megrohadt!
Nyargal az idő s minden vele vágat,
Formák, hitek, kormányok és világ,
S imént csak új nagy filozófiák, még
Mint Platon látta s Aristotelés;
Kiválasztottak kora, hol néhány,
Mint istenülve ül a többi vállán,
Hol nem tett, érdem dönt, de születés -
Mind fut s utat tör egy nagyobb, Egyetlen,
Ahogy a világosság szétterül,
Tág egység: S míg az új időknek arcát
Nézed, forgatva új tan könyveit,
S a titkot még tűnődve kérdezed -
Istent űző, csaló álmok után,
(Kezedben egy világ s ki még kívül: jön,
Nem bírva vonzó örvény-áramod) -
Új álmod: a még csak had-látta földön
Teremts meg, kéz, egy Világállamot!

6

A Vég idői jöttek, - mondja sok vén
S a mágusok zengik. Nem szörnyű csillag
Jegyében, kifordult vizek s a pályák
Dúlt rendjével jelezve, de az ember
Bomlott dolgaival: Iszonyú erkölcs,
Elvetemült viszályok, pénz, öröm
Hajszája, mint soha. Így van ilyenkor
- Beszélik a tudók - a korszakok
Estéin, mikor egy meghal s az új jön,

És a kettő közt megzavarodik
Mindenki; azt vélik, hogy tán utolsót
Fuvallnak az ember-idők s a kezdet
Káosza jön megint, s nem új világ,
Mely élni méltóbb: S hogy - mint únt pólyáit
Kinőtt gyermek - gyarló támaszt ledobva,
Járni kezd az Ember-történelem.
Válasz-úthoz értünk: minden kiáltja,
Száz jellel! S míg jöttél előre, küzdvén,
Eggyé állt újra az összedobott Föld
Mögötted - s máshogy - s vár tőled nagy oldást,
Mintha isten volnál. Urusalymból
(Annyit tudok felőle, hogy tudós, bölcs
Nem egy van ott, - a látók népe, hívják,
Nagyok a szent törvényben és a tanban,
Amit viharban, egy dörgő hegy ormán
Nyújtott nekik, kőtáblákra leírva
Ennen kezével, az Egyetlen Isten,
Aki mindent teremtett s akitől
Minden ered - mint mondják) - amaz Úrnak
Nagy városából két vén jött elémbé;
Embereim némán hagyták, az aggság
Rajtuk mintegy fensőbb képben sugárzó
Rangját tisztelve, s a fehér szakállt;
Álltak előttem, meghajlásnak árnyát
Mutatva csak (s nem rogyva, mint a perzsa,
Általam únt, de már megtúrt szokásként)
Méltósággal, szerényen. - Mit kívántok
S kik vagytok - szólalt Hephaistion,
Társam pohárnál s belsőbb fogadásban.
S felelt egy, ujját ott nyugtatva álla
Ezüstjén, mint hív, tartó köteléken
A földnek útjain. - Urusalym
Városából jöttünk hozzád; a főpap
Küldöttjei vagyunk és az Egy-Isten
Papjai s tanácsmondó tagjai
A nagy tanácsnak. - S mit akar az isten
Főpapja tőlem s a tisztos tanács? -
Kérdeztem én most, bizonytalanabbul,
Mint más dologban, mert már megtanultam,
Hogy mindenek közt a legkényesebbek
Az istenek s papoknak dolgai,
Mert azokon, ha egy vitán forog, nem
Úr egy király sem. - Mily embert csak illet,
Oly hódolattal üdvözöl a főpap
S imádkozik újabb győzelmedért.
És arra kér: Nyújtsd ki karod fölénk is.
Óh Alexandros: mint a nagy király,
Dicső Kyros vett védelembe minket. -
És ekkor bennem fölzendült a lélek

És kiáltottam szinte: Emberek!
Hát nem látjátok utamat ti sem,
Népetek bölcsei? Ki látja így meg?
A legjobbak vakulnak sorra mind!
- A nagy királyok útjait ki látja,
Csak Isten s céljaikat itt a földön, -
Felelt egyik szavamra csöndesen; -
S legnagyobbá nagyot az oltalom tesz
A kicsin, óh király! - S feleltem én még:
- Oltalom, oltalom! Ha béke van,
Nincsen mindenki biztos oltalomban?
Volt háború tán m ö g ö t t e m az elmúlt
Tíz év alatt? Csöndben, nyugodtan éltek,
És békében: s hogy így legyen, e célra
Forgatom már hatalmam! - Meghajolt
S indult a két vén. Ám még valamit
Mondott egyik, úgy tűnt. - Mi az, mi még
Benned maradt? - intett Hephaistion
S felelt a vén: - A nagy próféta-jóslat
Valósul hát! A rab s ki bujdokol,
Otthonra lel. Népek egysége eljön,
Mint írva van. Egy pásztor, egy akol.

ÚTKÖZBEN

VILÁG VÁNDORA

Óh lét, te rekkenő,
Fájás és tompaság,
E szörnyű, kába, vak, nagy
Iszonyat, a világ!

E zűr, e lárma, vad-sok,
S hol minden összevág,
Dús, szédítő, kerengő
És szabályos világ.

Nap, éj, ősz, tél, tavasz, mely
Nyárba bódulva hág,
Egymást karolva más-más
És mindig-egy világ.

Fönn fény hálói, titkok,
Lenn földi vak csaták,
Fönn fenség, lenn az ember,
Oh rejtélyes világ.

Ott szent rejtelen ámulsz,
Itt gondok férge rág,
Halál itt, ott fény. Oh szép
És rettentő világ.

Ember közt űr a földön,
S fönn csillag-árvaság,
Magában fut a fény mind,
De Egyben benn, világ.

Döbbenve, fúlva, félve
Nézlek lét, száz csudák,
S bizton - kis részed - élve
Nagy szívedben, világ!

A MAGASABB ÉLETÉRT

Szám egyik sarkán gúny, a másikon
Bánat: hány sürgő, semmi féreg,
Úristen, vagy ördög, szeress nagyon,
Hogy láttukra ne rogyjak: éljek.

Boríts be, álom, édes örület,
Tetőtől talpig ülj, dac, engem,
És vígy te, vad láz, régi önfeledt,
Boldog vakság, bűvöd esengem.

Ennyi silány közt óvj, védj, hű burok,
Míg lépek, mint bűvös lepelben,
Hogy az lehessen még, ami vagyok,
S ne törjön meg hitem s a lelkem.

És ne érezzem, hogy nem érdemes
Tenni, elfúlva a közönyben;
S te nagy, víg erő, ott bennem, vezess;
Csak tarts: s bírjuk mi játsz-könnyen.

Kinél még nem volt jobb társ, támaszom,
Mióta bolygók e világon,
S kire, ha más hagy itt, magam hagyom,
Te: Én, végső, egy, hív barátom.

Ki csöndben álltál, míg minden futott,
S elhagyott már ember és isten,
S már gúnnyal szóltam: légy hát víg halott!
S te szóltál: van még, ki fog itten!

S nem semmi-harcban, pelyva-szók terén,
De forró, véres patvarokban,
S ha nem hőszül, de - ott! (szív, légy szerény)
S ha sok jobban is vitte, jobban.

S egy-jó-magammal, s mégha egyedül,
Vak s vad közt lépve, nap-zsivajban,
S min még a lelkem felindul, hevül:
Csak a mű, tett szép terhe rajtam.

ZAVARBAN

Óh roppant évek! Föld zavarai! -
S mily förtelem
Külön, velem!
Táncol a szívem s ing, mint aki
Ringó deszkán ráng, hab ormai
Fölött! - Kis dolgok, nagy rettenetek,
Ám tartsd magad, szív! Vész, ki ijjeteg.
Hisz van lény, ki a földben, - és ki jég
Közt, vagy a híg
Légben lakik -
S tél-, hó-, kripta-álmát bírja még
Hány - s száz gondot, bajt viselsz te rég!
Ha zendül kis sors vagy föld ingadoz:
Hagyd, árnyék mind! Jobb lesz majd, mi ma rossz.

Belsőd messzibb mutat! - A baj csak ott,
(S ha gond visít
S halál is itt)
Ha ujjad keményéből hagyod
A kormányt s köd-pontú célt, Nagyot!
Játékul fog szél, imbolygó verem
S buksz, és tűnsz majd, az idő-tengeren!

JÓZSEF ÉNEKE A GÖDÖRBEN

*„...mert ezt mondották vala egymásnak:
imhol jó amaz álomlátó.
Jer, öljük meg annakokáért őtet és
vessük egy ó kútba.”*

(Mózes könyvéből)

És megforgattak itt rémek között,
Mert valami minden jobbnak kijut,
És törvény az, hogy a legtöbb veszély
Övezze a legkisebbik fiút;

Ki próbákra küldetik túlkorán,
Sárkány üvölt, vemhes felhő dadog,
Rikácsolnak a Dög villámai,
S mert kijelölt vagy s legkisebb: az ok.

És mert szeret téged a szenvedés,
Hogy vesse, ássa kényes szívedet,
S az üldözés, a balga megvetés
S a lassan lépő ordas rettenet.

Mert legkisebb vagy, legesetlenebb,
A tarka köntösű, a kiszemelt,
Kit szikkadt kútnak gödre várt, s szikár
Kufár-hiéna, míg a sors betelt.

Mert bűnhődnöd kell, hogy a legkisebb
Vagy s érdem nélkül legérdemesebb,
Járnod, hol legforgóbb az iszonyat
S véren túli kín közt nagyobb a seb.

Hogy megmerülj s mindenről számot adj,
Vak-suta ujjal, melyben tollad ég,
Hogy mily zavart az elme, szív, s bolond
A szenvedély, s a föld, e láz-vidék.

A föld, amelynek útját járdalod,
Miként álomban, kedv és könny között,
Míg ámul, retten és kérdez szemed,
S míg munkád kész, járnod kell a mezőt.

Hogy két tárt markod, pillád és szived
Közt, e sebes lét minden iszonyát
Begyűjtsd, kapard, s mint gőz nyílt seb közül,
Kiáltson a benned meggyúlt világ.

Tanúnak, képnek kell megjárnod itt,
Mit, rossz tudósa, ember járhatott,
Vallván, amíg e föld-aszály-kimart
Szád a halál cseppjébe márthatod.

Mert legkisebb vagy és legnyomorúbb,
Lázakkal vert, rossz s legérdemesebb
Érdemtelen, próbák szerszáma: hogy
Meddig mehet egy szív, vert, mint az eb.

Ezért botozva nyúrga útra, a
Táskádban a kínnal: hogy, majd ha ég
Éhed, azt faljad; és ha szomj, a vad
Tűrés gyönyöre lenne menedék,

S az elszánás, a győzve-megvetés -
Dühödt rosszon, túrtón túl, mindenben,
Mi testtől ér s embertől, már kaján
En-gúnnal nézve el és hidegen,

Képzelt polcról (sorsod és te, külön)
Nézhén: mint őrzöng egy létbe-vetett
Túl-érzőn száz rossz, mit tár e világ:
S ő, mintha nem ő volna, csak nevet.

LÉGY JÓ, MERT SEMMI SEM SEGÍT

Légy jó, mert semmi sem segít,
Démonaid, isteneid,
Hogy önmagadtól mentsen itt,
(Szörnyű szemed megsemmisít)
Melletted bármi volna itt,
Mert rosszul állnak dolgaid.

Rosszul állnak, mert vak-kevély
És rossz tanács a szenvedély,
Pokolba visz egyszer, ne félj,
Rossz nyakadon a had, veszély.

S ha száz ön-mentés szólna itt,
Nem-lenned is jobb volna, hidd!

Száz halál is jobb volna, mint
Másokra rosszat szórva, kint,
Hamisan képzelt jód szerint.
(Csak jótett, miből javad int!)

S ha nem enmélyből dolgaid:
Inkább kise pártolna itt!

Mentéstelen, feddéstelen,
Gurulj ezer örvénybe lenn,
Pokol kavarjon, névtelen,
Iszony közt: „Többé nem teszem”: -

Szólj, nyelvén tetted kortyait:
S légy jó, mert csak az szabadít.

MEGRÁZOM MAGAM

Megrázom magam újra s újra,
Mint sárból rántva, szökkenek,
Száz bamba gond-latyakba fúlva;
Fel! nem vagy béna s nem beteg.

És lépni tudsz s táncolni is tán,
És ütni jócskán is, ha kell,
És gúnnyal szembenézni polcán
A kor álisteneivel.

Hiszen derülhetsz, visszanézz csak,
Meríthetsz kedvet ott, sokat,
S nem arra már, hogy mint merész, vak,
Tovább vívj bolond harcokat.

De hogy nyugton menj, egy uton te,
A száz út lépve úttalan,
És hogy kinek vagy gondja, kedve,
Többé ne légy már nyugtalan.

Mert hív az élet, csuda játék,
És amit meg kell tenni, tedd,
S ha tán siker nem jut, ajándék,
Van munka, mi jutott neked.

És ott van benned egy erős láng,
Égj! Arra van csak, hogy eléld,
Csont-törtig téve, mit a sors szánt -
Magad betöltve, töltsz be célt.

Ez méltó csak, és amivel vagy; -
S hírdet bár hír, e vad kolomp,
S vagyon övez s rang is emel, nagy:
Az levegő - ez trágyadomb!

MINDEGY

Mint eddig volt, lesz ezután is,
Csináld szépen és sután is,
Mi fő, hogy ami kell, ne engedd,
Ha tenger rossz hulláma renget,
S száz magad-kicsinyelve láttat; -
Értelemmel
Védd bátran csak szíved, a bátrat.

S továbbra még ennyit a szóban:
Mi volt utad-nyomorító: van;
Mi eddig nem fordult: ne lessed,
Ki várja szód s ki buta ested;
Vak súnny sunnyog és sakál-had,
Foggal, ínnyel;
Méltó embernél több az állat.

Ám itt e helyt ródd még vidáman:
Utcádban s tág Európában,
A versedet (hadd írva álljon)
Mint zengetik, s túl a halálon:
Mindegy! S hol a láb küzdve fárad
Végtelessel -
Ad majd a jó nap oda szárnyat!

VILÁGOS UTCÁK

Világos utcák, könnyű kis terek,
S itt járok én még, a régi gyerek,
Tán kissé fáradt s egy kicsit öreg.

Itt járok én még, s annyi elmaradt,
Barát, jó, rossz, fut az élet, arat,
Mint régen, verssel a szívem alatt.

Egy-egy költővel vidítván magam,
Csak vers közt élek (s versben) boldogan,
Bár szeretnek, (s tán gyűlölnék) sokan.

Így jártam egykor utcán, tereken,
Mi minden elmúlt a nagy éveken,
Az utca és tér megmaradt nekem.

Kit szép utak várnak, kit paloták,
Kis utca, tér s tán rajta kicsi fák,
Egy kis papír s pad: nekem a világ.

Hol pár vén gunnyad, gyermek, kis ebek,
Köz-gondja hely, nem gondja senkinek.
Sok közt vagyok, hogy egyedül legyek.

Óh friss, szabad szív, könnyü, mint elem,
Mi nagy, szép és jó, az mind itt velem,
Az életet, az embert ölelem.

Mi rossz benne, ha nézem, rút, balog,
Ejti ily perc, s mit tett, sok nagy dolog,
Ilyenkor élek érte és halok.

Óh lelki szép csend, hol megszűnt a gát,
S lét-harcot hagyván, vad viták okát,
Az ember jónak látja önmagát -

Ha jobb percet hagy a rossz-nap-sereg,
S megszólalhat a régi szív. - Öreg,
Torz, bús-gyerek-felnőttek: emberek!

SZEPTEMBERI FÉNY

A mély és méla Lágymányoson,
Sínek és talp-törte út között,
Délelőtti halk és sárgás napon
Róvóm a mezőt.

Sem fájdalom, sem gond, ami nyom,
Vagy egyéb, hogy ím, közel a vég,
Csak annyit érzek, hogy ragyogni jött
Szeptember. Szívem könnyű nagyon.

Lám, eddig hozott csöndben időm,
Észre se vettem, már itt vagyok,
Mint csalfán visznek, játszani-nevetőn
Lomot a habok.

Lám, ideértem. Derűm s erőm
Nyugságában nézek ím, körül,
A sok ért gyümölcs fönn hogy mosolyog
És pirul a lomb az ágtetőn.

Óh érett mély év, harmóniák
Napjai ti, lágyan gunnyadók,
Sok szenvedésem, gyötrő, volt csudák
S csöndes, drága jók!

Halk élet, tölts, tölts! ma nincs, mi rág;
Lágy, vén láng, mély lét, piros, szelíd
Évvég! Méla nap csókja, őszi csók,
Te legszebb! s méla, bús, szép világ!

A VILÁG SZÍVÉN

Valószínűtlen hónapok ti! Nem
Valószínűbb az álom, s hirtelen
Halál - önkívületnek sodra vitt
Percként tárván tán, mit nem várt a hit -
Míg élve, ébren éled! Óh, zsufolt
Napok, száz élmény: míg a szinte holt,
Kábult ész már nem fogja rendbe, sem
Szóba, csak issza, fúlva, csendesen.

Áradt élet! A szík, józan napot
Elöntve, mint váratlan felkapott,
S vitt, lázakon, népeken, tereken,
S mentem: magamnak szinte idegen!

Óh mint mondhassam, hogy ki hallja más,
Megértsen! Jöjj, csönd, felkapaszkodás,
A szóig. Ész, eszmélj, kelj, úr tudat,
Óh, lélek, fogd megint magad s utad.

Lázás világ! Mikor lesz, hogy te nem
Hívsz: s nem felelsz rá, bátor életem,
Vén nyár szakán, évek meredekén,
Mint új csucsot s friss kezdést érek én,
S adsz, lét, új álmot, hőt, izgalmakat -
Így tartván azt, ki hű s meg nem tagad!

Élet, nagy törvény, egyetlen Való,
Nyomd szíved hozzám: ne legyek csaló,
Ingó s ál többé! Korcs vád, kis ügyek
Közt csak-magad-sugallta szód legyek:
S te szív, ne félj! Ha vak s vad nyílaz itt,
A Nagy Hűség legyen, mi igazít.

Ennek szaván törj minden keretet,
Mi fojtó, rossz, kegyetlen szeretet -
Élet, Mű, új! Mint nyílt gubó, ha száll,
(És szükbe, -vissza nincs, s csak a halál
Mi zárja) - már megnyílván szóljatok
Most élt, valószínűtlen hónapok!

Száz futó kép, táj, villám-hírtelen
Villant csodák, látások, szertelen
Napjaim tánca! Szóba mint vetem -
S ölő nagy, szép lázam?! Oh életem!

(Párizs, 1963 május 1.)

MÉG TÖBB BÁTORSÁG

Még több bátorság, még több önmagad!
Még több külön, a bamba zagyvaság
Között (amely alaktalan kavarg,
Ért, s dob, a perc szerint): mely a világ!

Vállald, mi vagy, s mit (vád, zűr, vad beszéd
Közt) ily voltod nyer: amilyen, olyan -
S légy olyanabb! Köz-sor, -rend biztosít,
Ám mi vagy, álld te! Légy szabálytalan!

Hát tartsd magad! S mint ennen arcodat:
Hogy mernéd, hogy milyenné tett az ég,
Nem vállalod? Lét hú szája, szava:
Légy dús, mint ő! Halál a szűrkeség!

Szívem, járj kánkánt! Vérem, csak dobolj!
Bámuljon a szík nap jellegtelen
Sok élő-holtja! Tett, szó: vígy, feszíts -
S ölelj leghőbb karoddal, szerelem!

Ragyogj, telíts! Óh élet és te: egy!
Álszent vádon, nemértés-özönön
Át hívó, izzó, viritó szavad
Hálás érlüktetéssel köszönöm.

Ez legyen vétkem, ez legyen a rossz,
Ez mind?! Legyen csak! Míg vád-, bűn-csudák
Közt csöndes lángjában izzik szívem,
Mint illatában a rózsavirág!

ÚTKÖZBEN

*„Mily remekmű az ember! Mily
nemes az értelme! Mily határ-
talanok tehetségei!... És mégis...”*

(Shakespeare: Hamlet)

Márvány-lábbal állj e nem-szilárd

Világon,
Bármi is fintorg feléd!
Ingatag álom

Ez a lét, -
Száz rémség a közökben rádkiált.

S végül is tán csak bárgyú, bolond

Próbád ez,
Valaki lesi amott,
S mint lóra, rádtesz,

Hogy futod -
Vagy rogyva végzed e vak-, ál-iszonyt?

Ezért azt mondom hát, álld te csak,
Mi jön, jön:
S mit hozhat vadabb csudát,
Mint hogy megöljön -
Rajta hát!
Nem sír, hogy nincs már, ki holt: néma, vak,
S mi más rossz, benned csak bús dacot
Keltsen az,
Erőt, mely visszaveri!
S asszonyos panasz -
Emberi
Rosszra olaj csak s még tüzét rakod!
Vérfürdők, könnyek, örületek
S a sírnak
Földjén itt számkivetett,
Csak tarts ki, bírd: s csak
Tedd te, tedd
Dolgod, s attól, mi csúf, ne légy beteg.
Hisz előbb-utóbb majd itthagysz
E vad Színt,
S ne mondják, tűntöd után -
„Ál-rém alatt mint
Tört bután!”
Hát nézd e báb-zúrt csak s ne vess nagyot.
Történelmüket, dolgaikat
Nézd te már:
Az egymást ölő, veszett
Por-lényt és sivár
Életet,
Tág színpadján mely száz iszonyt mutat.
Előbb-utóbb méssz, kimért időd -
Csendesen
Várj hát, s mint utas ricsajt
Vonatja előtt,
Túrd a bajt,
Míg tolong, s a célt nézd, nagy békítőd.
A napot, amely számodra „állj”-t
Mond a vak
Táncnak, e bolond, hamis
Rendben: s mely ha csak
Álom is,
Káprázatai közt rém-játszva, fájt.
A titkot, Istent s embert hagysz -
E talányt!
Furcsa lelke hány pokol
Anyja: s ég iránt
Mint lohol!
Hány rémséget szült! És mennyi nagyot!

Sírv sorsán, még sírv - (óh s ennyi, mit
Búd tehet?)
S vele felemás, szegény,
Nagyra s csúfra lett
Magadén.
Fény vagy - s éj köt. - Szív, dúld ős-láncaid!
Tégy, hass, küzdj! E vad szín, száz szerep
Rángjon itt -
S hidd, míg tud tartani, még
A Jobb álmait!
Bárhogy ég
Annyi rossz, mit nyersz érte, annyi seb.
Jobbnak álma (melynek nem töri,
Bármilyen van,
Fényét semmi): Tűnt hibák,
Rémek: s új magam,
S új világ -
Más, szebb s (már nem csak mondva): Emberi!
S tán álom csak? min búsan mulat,
Mint csalón,
Únt sok?! - Hát teremts nekünk
Mást, túl e valón,
Istenünk -
Új s jobb: Hős hit, tett s büszke gondolat!

ZORD SZIKEN

E zord sziken,
Hol alig teng a fű és kopott, se-milyen
Száraz virág tenyész,
S az érdeshangú szöcske legelész,
Lábam ballagva viszem.
Jó nekem, a sokból, már szűk, rögnyi rés.
Poros, piros,
Napszárt szírom, zörgő, mint vén lom, papiros,
Melyből a megrekedt
Hő gőz-gyűrűket tekeredve vet,
S rét, fakó, sivár lapos -
Óh, jó lépni korcs utad, porod, füved.
Jó menni itt,
Bár oly nyűtt, vak zölded s virágod sem virít,
S mely ékítne, egyéb,
Meleg szín, szemet-vonzó, drága kép: -
Mi halk örömmel telít
S csöndesen vidít, nekem te vagy a szép.

Szűk, kicsi rög -
(Száz zengő, messzi táj, büszke kincssel örök,
Mit úgy lát még e szem,
Még ringjatok ott, csöndben, odabenn,
Vágy, mely a messzibe nyög):
Már csak közelért, hús tettért ég szivem!

Szűk, zord körön
Belül összegyűjtött erő, mély, halk öröm,
Érzés nyugodt, bezárt,
S feszültség (mint dac vív en-vont-határt):
Ez jöjjön, még ami jön,
Nem únt táv, terpedt táj, szétfolyó, hazard!

Két part között
Kis út, verdett virág, szín- s illat-vetközött,
Korcs, sivár, senkié:
S hol teng a nyom s mély vájat tör elé,
Csak vidd lábad - mi közöd! -
Eddig szerte léptél: most menj fölfelé!

Szűk, kis világ,
Hol immár mély-bennről jönnek csak a csudák,
Ha Távolszél lazít,
Itt éred végre a várt igazít,
Végjavad, meglelt hazád -
Munkád és termő nyugalmad itt van, itt.

IDŐTLENÜL

Időtlenül,
Számításon, harcon kívül,
Míg hír-láz, vágy, kín, csöndbe hűl,
Nem égve már, min sok hevül,
Jó egyedül.

Ha valaki, te mondhatod,
Ki voltál annyit rángatott,
Hiú, heves, vak harcokon,
A széllel és tüsszel rokon,
Voltál hős, izzó eleget.

Higgadt a nap, s száz szertelen,
Mi láz volt, már történelem -
S únt vén és bajt-nem-élt jelen
A bolondok közt emleget.

Vagy néz, s szemén gyűlölet ül.

Robajló fal, düh, láng között
Melled mellekkel ütközött,
Véres száz sebbel üldözött -
Hogy volt mindenhez itt közöd
S fájt a sok rossz éktelenül!

Ha valaki, te mondhatod,
Nem balga göggel hánytatott,
De sok napodnak (mint megy, int,
S ne irigyeld, ez zsoldja mind!)
Becsületül.

Jó volt szenvedni a csatán,
Igy nyer ön-oldást azután,
Ki csendben ül.

Kit bölcs idő tol, túl magán,
Jobb-másra szán -
Hej, ember, hát túl sok csudán,
Már éljünk, hogy éljünk csupán,
Időtlenül!

A KÖLTŐ MEGJEGYZÉSE:

E könyvbe beillesztettem néhány verset, amely a „Szertelen ünnep” című válogatott nagy gyűjteményem utolsó lapjain szerepel, mint az 1962. év első felének termése. (*Piros füvek, Óh hegyek, Mint könnyű széllel, Sárga, aranyszín, Még laklak, világ, Zöldül már a sövény, Hű társad: éneked, a Két változat első darabja, Jöjj, új világ, Mily nagyot mertél, A vizeken borzonganak...*) E versek ebbe a könyvbe tartoznak; azonkívül azért is besoroltam ide, mert szövegükön változtattam.